

บทที่ 6

ศักยภาพของจังหวัดยโสธรเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

สาระสำคัญของบทนี้ ได้นำเสนอการศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning) ที่เหมาะสมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับรองรับการลงทุน และการพัฒนาอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว โดยผลการศึกษาพบว่า จังหวัดยโสธรเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อม ที่มีความเหมาะสมในการกำหนดให้เป็นจังหวัดนำร่องเพื่อจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ และแผนพัฒนา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ดังรายละเอียดผลการศึกษาในบทนี้

6.1 ศักยภาพเชิงพื้นที่อุตสาหกรรม (Zoning)

จังหวัดยโสธร ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 531 กิโลเมตร (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1,2,202) มีพื้นที่ 4,161.444 ตารางกิโลเมตรหรือ 2,600,902.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.81 ของพื้นที่ทั่วประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดร้อยเอ็ดและมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดร้อยเอ็ด

1) **ด้านลักษณะภูมิประเทศ** สภาพพื้นที่หรือลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดยโสธร มีลักษณะลาดเอียงจากทิศตะวันตกลงไปทางทิศตะวันออก พื้นที่ทางตอนเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง สลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่น มีสภาพเป็นป่าและมีแหล่งน้ำขนาดกลาง ได้แก่ ห้วยลิงโจนห้วยสะแบก ลำโพง ลำเซบาย ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางและตอนใต้ เป็นที่ราบลุ่มต่ำสลับซับซ้อนกับสันดินริมน้ำ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ได้แก่ แม่น้ำชี และขนาดกลางได้แก่ ลำน้ำยัง ลำทวนไหลผ่าน ลักษณะดินส่วนมากเป็นดินทรายและดินเค็ม มีหนอง บึง ลำห้วย และแหล่งน้ำขนาดเล็กอยู่ทั่วไป พื้นที่อยู่ในลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล สำหรับภูมิอากาศ จังหวัดยโสธรมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยเท่ากับ 71.1% อุณหภูมิสูงสุด 43 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 11 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,600 มม.ต่อปี

2) **ด้านการปกครอง** จังหวัดยโสธร แบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 78 ตำบล 885 หมู่บ้าน ประกอบด้วย อำเภอเมืองยโสธร อำเภอเลิงนกทา อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอทรายมูล อำเภอป่าดัว อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอค้อวัง การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัดยโสธรมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ จำนวน 88 แห่ง แยกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 23 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 63 แห่ง

ตารางที่ 6.1-1 แสดงเขตการปกครองของจังหวัดยโสธร

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน เทศบาลเมือง	จำนวน เทศบาลตำบล	จำนวน อบต.
1. เมืองยโสธร	578.200	17	190	1	5	12
2. เลิงนกทา	942.800	10	145	-	9	3
3. คำเขื่อนแก้ว	638.400	13	115	-	2	12
4. มหาชนะชัย	455.268	10	103	-	1	10
5. กุดชุม	544.000	9	128	-	1	9
6. ป่าดัว	308.000	5	57	-	1	5
7. ค้อวัง	150.000	4	45	-	1	4
8. ทรายมูล	272.776	5	54	-	2	4
9. ไทยเจริญ	272.000	5	48	-	1	4
รวม	4,161.444	78	885	1	23	63

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดยโสธร

3) ด้านประชากรและแรงงาน

3.1) ด้านประชากร จังหวัดยโสธรมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 539,980 คน เป็นชาย 271,074 คน และหญิง 268,906 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 159,663 ครัวเรือน

ตารางที่ 6.1-2 แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดยโสธร ย้อนหลัง 5 ปี (2554 – 2558)

พ.ศ.	เพศชาย(คน)	เพศหญิง (คน)	รวม
2554	270,306	268,547	538,853
2555	270,933	269,194	540,127
2556	271,034	269,208	540,242
2557	271,163	269,048	540,211
2558 (30 เมษายน 2558)	271,074	268,906	539,980

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดยโสธร

ตารางที่ 6.1-3 แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดยโสธรแยกเป็นรายอำเภอ ปี 2558

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
เมืองยโสธร	17	190	43,290	65,610	64,690	130,300
เลิงนกทา	10	145	27,998	48,057	48,098	96,155
คำเขื่อนแก้ว	13	115	19,098	33,876	33,467	67,343
มหาชนะชัย	10	103	14,862	28,882	28,627	57,509
กุดชุม	9	128	20,143	33,440	32,915	66,355
ป่าติ้ว	5	57	10,282	17,673	17,550	35,223
ทรายมูล	5	54	8,719	15,519	15,509	31,028
ค้อวัง	4	45	6,688	12,730	12,932	25,662
ไทยเจริญ	5	48	8,583	15,287	15,118	30,405
รวม	78	885	159,663	271,074	268,906	539,980

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดยโสธร (ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2558)

3.2) ด้านแรงงาน ในปี 2558 จังหวัดยโสธรมีผู้อยู่ในวัยทำงาน (ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป) จำนวน 383,044 คน เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 280,728 คน โดยจำแนกเป็นผู้มีทำงาน 278,288 คน ผู้ว่างงาน 945 คน และผู้รอฤดูกาล 1,495 คน

ตารางที่ 6.1-4 แสดงโครงสร้างกำลังแรงงาน จังหวัดยโสธร จำแนกตามสถานภาพแรงงาน ปี 2558*

สถานภาพด้านแรงงาน	ปี 2558	ชาย	หญิง
ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	383,044	185,849	197,195
ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	280,728	147,135	133,593
1.1 กำลังแรงงานปัจจุบัน	279,233	145,975	133,258
1.1.1 ผู้มีงานทำ	278,288	145,468	132,821
1.1.2 ผู้ว่างงาน	945	507	438
1.2 ผู้รอฤดูกาล	1,495	1,161	335
ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	102,316	38,714	63,603
2.1 ทำงานบ้าน	28,183	1,293	26,890
2.2 เรียนหนังสือ	30,121	14,677	15,444
2.3 อื่นๆ	44,013	22,744	21,268

* เฉลี่ยทุกไตรมาส

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับผู้มีงานทำ 278,288 คน พบว่า ทำงานในภาคเกษตรกรรมมากที่สุดถึง 180,556 คน (คิดเป็นร้อยละ 64.9 ของผู้มีงานทำทั้งหมด) โดยทำงานในสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง ส่วนผู้ทำงานนอกภาคเกษตรกรรมมีจำนวน 97,732 คน (คิดเป็นร้อยละ 35.1 ของผู้มีงานทำทั้งหมด) โดยทำงานในสาขาการขนส่ง การขายปลีก มากที่สุดเป็นจำนวน 27,428 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.1 ของผู้ทำงานนอกภาคเกษตรกรรมทั้งหมด) รองลงมา ทำงานในสาขาการบริหารราชการและป้องกันประเทศจำนวน 14,539 คน (ร้อยละ 14.9) ก่อสร้าง จำนวน 13,677 คน (ร้อยละ 14.0) และสาขาการผลิต จำนวน 12,467 คน (ร้อยละ 12.8) ตามลำดับ

ตารางที่ 6.1-5 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรมและเพศ ปี 2558

อุตสาหกรรม	รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	278,288	145,468	132,821
ภาคเกษตรกรรม	180,556	94,295	86,261
เกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง	180,556	94,295	86,261
นอกภาคเกษตรกรรม	97,732	51,173	46,560

อุตสาหกรรม	รวม	ชาย	หญิง
การขายส่ง การขายปลีก	27,428	13,288	14,140
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	14,539	9,095	5,445
การก่อสร้าง	13,677	11,870	1,807
การผลิต	12,467	5,214	7,253
อื่นๆ	29,621	11,706	17,915

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4) ด้านเศรษฐกิจ

4.1) ภาพรวมทางเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของจังหวัดยโสธร ปี พ.ศ 2557 มีมูลค่ารวมเท่ากับ 25,731 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน เท่ากับ 53,120 บาท โดยสาขาการผลิตที่ทำรายได้มากที่สุด คือ สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์ การป่าไม้ มีมูลค่า 7,421 ล้านบาท รองลงมา คือ สาขาการศึกษา มีมูลค่า 5,169 ล้านบาท และสาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน มีมูลค่า 2,537 ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ 6.1-6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดยโสธร (GPP) ปี 2554 - 2557

สาขาการผลิต	2554	2555r	2556r	2557p
ภาคเกษตร	5,740	7,095	9,299	7,596
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	5,615	6,966	9,143	7,421
การประมง	124	129	157	175
ภาคนอกเกษตร	16,494	17,060	18,338	18,135
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	82	101	81	80
อุตสาหกรรม	2,496	1,694	2,112	2,050
การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	303	339	381	411
การก่อสร้าง	1,024	1,241	1,382	1,399
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	2,072	2,270	2,602	2,537
โรงแรมและภัตตาคาร	61	59	62	72
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	621	643	668	680
ตัวกลางทางการเงิน	1,371	1,595	1,742	1,981
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการทางธุรกิจ	1,546	1,364	1,503	1,206
การบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการ ประกัน สังคมภาคบังคับ	1,630	1,683	1,372	979
การศึกษา	4,011	4,598	4,921	5,169

สาขาการผลิต	2554	2555r	2556r	2557p
การบริการด้านสุขภาพและสังคม	813	891	918	957
การให้บริการชุมชน สังคม และบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	447	500	536	535
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	16	81	58	79
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	22,233	24,155	27,638	25,731
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ต่อคน (บาท)	45,618	49,642	56,928	53,120

* ตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.1) ด้านเกษตรกรรม จังหวัดยโสธร มีพื้นที่ถือครองการเกษตรในปี 2558จำนวน 1,822,476 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.1 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัด (2,600,903 ไร่) โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่ทำนามากที่สุดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80.5 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด นอกจากนั้น เป็นพื้นที่ทำไร่ ไม้ผล/ไม้ยืนต้น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.3 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยโสธร ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และอ้อยโรงงาน เป็นต้น

ตารางที่ 6.1-7 พื้นที่ถือครองการเกษตร ประจำปี 2558

อำเภอ	จำนวนครัวเรือน		พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)					
	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนเกษตรกร		ทำนา	ทำไร่	ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	พืชผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ	การเกษตรอื่น ๆ	รวมพื้นที่การเกษตร
เมืองยโสธร	43,837	17,286	361,375	242,485	18,958	21,613	1,449	586	285,091
เลิงนกทา	28,678	16,245	589,250	260,000	60,649	58,628	250	7,324	386,851
มหาชนะชัย	15,079	9,461	284,543	166,678	9,740	6,366	839	1,520	185,143
คำเขื่อนแก้ว	19,418	11,336	399,000	192,455	25,127	7,250	578	2,418	227,828
กุตุ้ม	20,342	12,020	340,000	232,147	39,819	23,512	879	1,025	297,382
ป่าดัว	10,479	6,032	192,500	104,831	13,193	9,687	1,212	784	129,707
ทรายมูล	8,872	5,478	170,485	82,661	11,498	6,327	65	438	100,989
ค้อวัง	6,563	4,440	93,750	84,802	349	785	1,240	57	87,233
ไทยเจริญ	8,804	5,505	170,000	101,281	9,230	11,237	20	484	122,252
รวม 9 อำเภอ	162,072	87,803	2,600,903	1,467,340	188,563	145,405	6,532	14,636	1,822,476

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร , มิถุนายน 2559

ตารางที่ 6.1-8 แสดงพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยโสธร ปี 2558

พืชเศรษฐกิจสำคัญ	พื้นที่(ไร่)	ผลผลิตรวม(ตัน)	มูลค่า(ล้านบาท)
1. ข้าวเจ้าทั้งสี	1,087,936	488,483	4,152
2. มันสำปะหลัง	130,667	459,948	805
3. ยางพารา	115,258	22,475	719
4. อ้อยโรงงาน	44,083	419,670	411

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร, มิถุนายน 2559

4.3) ด้านอุตสาหกรรม จังหวัดยโสธรมีโรงงานโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (สะสม) ณ สิ้นปี 2558 จำนวนทั้งสิ้น 269 โรงงาน เงินทุนรวม 4,311.79 ล้านบาท และมีจำนวนคนงาน 4,338 คน โดยโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก (เงินลงทุนไม่เกิน 50 ล้านบาท) จำนวน 252 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 93.68 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด รองลงมาเป็นโรงงานขนาดกลาง (เงินลงทุนมากกว่า 50 ล้านบาท ถึง 200 ล้านบาท) จำนวน 14 โรงงาน หรือร้อยละ 5.20 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และโรงงานขนาดใหญ่ (เงินลงทุนมากกว่า 200 ล้านบาท ขึ้นไป) จำนวน 3 โรงงาน หรือร้อยละ 1.12 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

ตารางที่ 6.1-9 แสดงขนาดโรงงาน จำนวนโรงงาน เงินลงทุนและคนงาน ณ สิ้นปี 2558

ขนาดโรงงาน	จำนวนโรงงาน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน (คน)
โรงงานขนาดเล็ก	252	1,815.93	2,353
โรงงานขนาดกลาง	14	1,285.96	245
โรงงานขนาดใหญ่	3	1,209.90	1,740
รวม	269	4,311.79	4,338

ที่มา: อุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร

ประเภทอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ โรงงานทำผลิตภัณฑ์คอนกรีต 37 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 13.75 รองลงมาได้แก่ โรงสีข้าว 31 โรงงาน ร้อยละ 11.52 โรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์ 20 โรงงาน ร้อยละ 7.43 โรงงานทำวงกบ ประตู หน้าต่าง 19 โรงงาน ร้อยละ 7.06 โรงงานกลึง เจาะ คว้าน กัด ไส และเชื่อมโลหะทั่วไป 13 โรงงาน ร้อยละ 4.83 และโรงงานดัดแปลงหรือซ่อมแซมเครื่องจักร ที่ใช้ในการเกษตร 13 โรงงาน ร้อยละ 4.83 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ตามลำดับ

ตารางที่ 6.1-10 ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการประกอบกิจการมาก 6 ลำดับแรก ณ สิ้นปี 2558

ที่	ประกอบกิจการ	จำนวน โรงงาน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน (คน)
1	ทำผลิตภัณฑ์คอนกรีต	37	203.43	289
2	สีข้าว	31	1,064.71	371
3	ซ่อมและพ่นสีรถยนต์	20	516.33	216
4	ทำวงกบประตู-หน้าต่างจากไม้	19	80.09	104
5	กลึง เจาะ คว้าน กัด ไส และเชื่อมโลหะทั่วไป	13	30.01	61
6	ดัดแปลงหรือซ่อมแซมเครื่องจักรที่ใช้ใน การเกษตร	13	4.39	43

ที่มา: อุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร

จากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการทั้งหมด 269 โรงงาน สามารถแบ่งเป็นหมวดอุตสาหกรรมตามลักษณะประกอบกิจการได้ 21 หมวดอุตสาหกรรม โดยมีหมวดอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการมาก 5 อันดับแรก ดังนี้

(1) **หมวดอุตสาหกรรมการเกษตร** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทโรงสีข้าว , อบเมล็ดพืช , ทำมันเส้น เป็นต้น จำนวน 54 โรงงาน ร้อยละ 20.07 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(2) **หมวดอุตสาหกรรมโลหะ** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์คอนกรีต , คอนกรีตผสมเสร็จ เป็นต้น จำนวน 39 โรงงาน ร้อยละ 14.50 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(3) **หมวดอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ** ได้แก่ ตัด พับหรือม้วนโลหะ กลึง เจาะ คว้าน กัด ไส และเชื่อมโลหะทั่วไป เป็นต้น จำนวน 30 โรงงาน ร้อยละ 11.15 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(4) **หมวดอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทเลื่อยไม้ แปรรูปไม้, ทำวงกบประตู หน้าต่างจากไม้ เป็นต้น จำนวน 22 โรงงาน ร้อยละ 8.18 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

(5) **หมวดอุตสาหกรรมขนส่ง** ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทซ่อม เคาะพ่นสีรถยนต์ ซ่อมเครื่องยนต์ เป็นต้น จำนวน 21 โรงงาน ร้อยละ 7.81 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

ตารางที่ 6.1-11 อุตสาหกรรมจำแนกตามรายประเภท

ที่	รายการ	จำนวน โรงงาน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน (คน)
1	อุตสาหกรรมเกษตร	54	1,630.48	650
2	อุตสาหกรรมอาหาร	13	210.49	179
3	อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม	1	6.00	15
4	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	9	8.43	100
5	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	1	335.00	1,400
6	อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	-	-	-
7	อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	22	118.99	118
8	อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน	7	25.79	72
9	อุตสาหกรรมจากกระดาษและผลิตภัณฑ์จาก กระดาษ	1	2.20	12
10	อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์	-	-	-
11	อุตสาหกรรมเคมี	1	2.30	7
12	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	5	55.30	43
13	อุตสาหกรรมยาง	7	820.11	287
14	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก	13	70.60	150
15	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม	39	235.73	317
16	อุตสาหกรรมโลหะ	9	9.34	445
17	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	30	105.78	157
18	อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	17	15.56	60
19	อุตสาหกรรมไฟฟ้า	-	-	-
20	อุตสาหกรรมขนส่ง	21	516.43	219
21	อุตสาหกรรมทั่วไป	119	143.21	107
	รวม	269	4,311.79	4,338

ที่มา: อุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร

4.4) ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดยโสธร มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์โบราณสถาน/โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา เช่น พระธาตุก่องข้าวน้อย พระธาตุพระอานนท์วัดมหาธาตุ แหล่งโบราณสถาน บ้านสงเปือย เมืองโบราณดงเมืองเตย พระพุทธรูปยโสธร หอไตรวัดสระไตรนุรักษ์ เมืองเก่า บ้านสิงห์ท่า ภูสูง

ภู่อำพระ โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ สวนสาธารณะพญาแถน หมู่บ้านทำหมอนชิตบ้านศรีฐาน เป็นต้น และงานประเพณีบุญบั้งไฟยโสธร มีชื่อเสียง 1 ใน 5 ของงานประเพณีโลก ที่นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาเที่ยวชมมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีงานประเพณี ที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนาน เช่น งานประเพณีแห่มาลัย ประเพณีการแห่มาลัยข้าวตอก ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยโสธรมากขึ้น ทั้งนี้ มีสถานประกอบการที่พักแรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวรวมกว่า 600 ห้อง

สถานการณ์ท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร ในช่วงปี 2554 – 2558 มีแนวโน้มดีขึ้นเป็นลำดับ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นจาก 433,652 คน ในปี 2554 เป็น 513,244 คน ในปี 2559 ระยะเวลาพำนักรเฉลี่ยที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในจังหวัดเพิ่มขึ้นจาก 1.98 วัน เป็น 2.06 วัน และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยว ก็พบว่า นักท่องเที่ยวได้ใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจาก 748 บาท เป็น 783 บาท เป็นผลทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 493 ล้านบาท ในปี 2554 เป็น 609 ล้านบาท ในปี 2558

ตารางที่ 6.1-12 สถานการณ์ท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2554 - 2558

รายการ	2554	2555	2556	2557	2558p
จำนวนนักท่องเที่ยว	433,652	453,514	499,902	494,385	513,244
ชาวไทย	424,318	442,428	487,629	482,377	500,922
ชาวต่างประเทศ	9,334	11,086	12,273	12,008	12,322
ระยะเวลาพำนักรเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว (วัน)	1.98	2.00	2.13	2.10	2.06
ชาวไทย	1.96	1.98	2.12	2.09	2.04
ชาวต่างประเทศ	2.48	2.45	2.43	2.41	2.43
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)	783	749	735	764	783
ชาวไทย	741	739	724	753	771
ชาวต่างประเทศ	977	1,033	1,051	1,087	1,116
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	493	514	576	582	609
ชาวไทย	473	489	549	555	580
ชาวต่างประเทศ	20	24	27	27	29
สถานประกอบการที่พักแรม (จำนวนห้อง)	627	667	667	606	606

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

5) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์

5.1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

● **ด้านไฟฟ้า** จังหวัดยโสธร มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน โดยมีผู้ใช้ไฟฟ้าในปี 2558 เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 155,600 ราย พลังงานไฟฟ้าที่จำหน่ายและใช้รวม 312,081,187 กิโลวัตต์-ชั่วโมง

ตารางที่ 6.1-13 สถิติผู้ใช้ไฟฟ้า และการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า จังหวัดยโสธร

ประเภทผู้ใช้	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (ราย)	140,887	145,145	148,724	152,137	155,600
พลังงานไฟฟ้าที่จำหน่ายและใช้ (กิโลวัตต์-ชั่วโมง)	248,107,439	271,511,853	278,621,276	298,522,054	312,081,187
บ้านอยู่อาศัย	118,404,093	131,031,692	136,702,738	144,501,502	152,563,748
กิจการขนาดเล็ก	41,927,886	47,082,017	56,379,789	57,570,073	60,400,319
กิจการขนาดกลาง	35,086,093	45,523,549	56,873,728	57,263,179	62,827,791
กิจการขนาดใหญ่	14,258,960	14,380,064	16,756,513	23,357,280	24,283,049
อื่น ๆ ^{1/}	38,430,407	33,494,531	11,908,508	15,830,020	12,006,280

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

● **ด้านประปา** การประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดยโสธร สามารถผลิตน้ำในปี 2558 ได้เป็นจำนวน 6,898,950 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่จำหน่ายรวม 4,908,776 ลูกบาศก์เมตร และมีผู้ใช้น้ำรวมเป็นจำนวน 20,428 ราย

ตารางที่ 6.1-14 สถิติผู้ใช้น้ำ ปริมาณการผลิตและการจำหน่ายของการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดยโสธร

รายการ	2554	2555	2556	2557	2558
ผู้ใช้น้ำ (ราย)	17,728	18,466	19,248	19,894	20,428
ปริมาณน้ำผลิตจริง (ลูกบาศก์เมตร)	5,572,540	5,879,776	6,042,241	6,044,678	6,898,950
ปริมาณน้ำขาย (ลูกบาศก์เมตร)	4,369,399	4,559,697	4,672,077	4,641,004	4,908,776

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาค

● **ด้านโทรศัพท์** จังหวัดยโสธรมีชุมสายโทรศัพท์ในทุกอำเภอ รวม 16 ชุมสาย มีหมายเลขให้เข้า 18,684 เลขหมาย มีผู้เข้า 13,520 เลขหมาย เป็นโทรศัพท์สาธารณะ

1,509 เลขหมาย นอกจากนี้ยังมีระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่าย AIS เครือข่าย DTAC เครือข่าย TRUEMOVE เครือข่าย TRUEMOVE-H และเครือข่าย my ครอบคลุมทุกพื้นที่

5.2) การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ จังหวัดยโสธร มีเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ทางบก (เส้นทางถนน) ที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับจังหวัดภายในภูมิภาค และกลุ่มจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์) และการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างภูมิภาคภายในประเทศไทย ตลอดจนการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

(1) ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในประเทศ

(1.1) เส้นทางถนน การคมนาคมขนส่งทางถนนของจังหวัดยโสธร มีเส้นทางคมนาคมโดยทางรถยนต์อย่างเดียว โครงข่ายถนนเข้าถึงทุกหมู่บ้าน โดยเส้นทางถนน เป็นทางหลวงแผ่นดิน 7 สาย ระยะทาง 320 กิโลเมตร ทางหลวงท้องถิ่น 245 สาย ระยะทาง 898 กิโลเมตร ผิวจราจรส่วนใหญ่ เป็นทางลูกรัง และทางหลวงชนบท 22 สาย ระยะทาง 460 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง 411 กิโลเมตร และลูกรัง 49 กิโลเมตร เส้นทางสายหลักที่ใช้เชื่อมโยงภายในภูมิภาค และพื้นที่ภาคกลางของไทย มีเส้นทางถนนสายหลักที่สำคัญดังนี้

(1.2) เส้นทางกรุงเทพฯ – ยโสธร ประกอบด้วย

● **เส้นทางที่หนึ่ง** จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) จนถึงจังหวัดสระบุรี แยกขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ผ่านจังหวัดนครราชสีมา อำเภอยางชุมน้อย จนถึงอำเภอบ้านไผ่ แล้วแยกขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 23 ผ่านอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอสว่างภูมิ จนถึงจังหวัดยโสธร

● **เส้นทางที่สอง** จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) จนถึงจังหวัดสระบุรี แยกขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) จนถึงจังหวัดนครราชสีมา เลี้ยวขวาเข้าเส้นทางหลวงหมายเลข 207 ที่บ้านวัด ไปจนถึงอำเภอยางชุมน้อย ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 202 ผ่านอำเภอยางชุมน้อย อำเภอยางชุมน้อย อำเภอยางชุมน้อย อำเภอยางชุมน้อย ไปจนถึงจังหวัดยโสธร

(1.3) เส้นทางยโสธร – จังหวัดมุกดาหาร จากจังหวัดยโสธร ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 2169 ผ่านอำเภอยางชุมน้อย กุดชุม ไทยเจริญ เล็งนกทาง เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 212 ไปยังจังหวัดมุกดาหาร หรือ เส้นทางหมายเลข 2277 เข้าสู่อำเภอดอนตาล ซึ่งรวมระยะทางประมาณ 116 กิโลเมตร

(1.4) เส้นทางยโสธร – ร้อยเอ็ด – มหาสารคาม จากจังหวัดยโสธร ใช้ทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อำเภอเสลภูมิ รัชบุรี เมืองร้อยเอ็ด เข้าสู่จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งรวมระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร

(1.5) เส้นทางยโสธร – อำนาจเจริญ – อุบลราชธานี - ศรีสะเกษ - สุรินทร์ – บุรีรัมย์ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – อุบลราชธานี , เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 2083 เชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – ศรีสะเกษ , เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 202 เชื่อมโยงจังหวัดยโสธร – อำนาจเจริญ , เส้นทางหลวงหมายเลข 23 เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 202 ผ่านอำเภอพนมไพร อำเภอสุวรรณภูมิ เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 214 เข้าสู่จังหวัดสุรินทร์ , เส้นทางหมายเลข 23 เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ดผ่านเส้นทางหมายเลข 214 เข้าสู่อำเภอเกษตรวิสัย พัคฆภูมิพิสัย ผ่านเส้นทาง 219 เข้าสู่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

(2) ด้านการเชื่อมโยงคมนาคมขนส่งภายนอกประเทศ สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน (AEC) โดยเชื่อมโยงเส้นทางการขนส่งกับจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นประตู (Gate Way) เชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ ด้านการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษระหว่างไทยกับสปป.ลาว ผ่านทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก (East – West Economic Corridor : EWEC) ภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง GMS (Greater Mekong Sub region) เชื่อมโยงประเทศทางฝั่งตะวันออกของไทยได้แก่ สปป.ลาว – เวียดนาม สามารถเชื่อมโยงไปยังตลาดต่างประเทศโดยผ่านท่าเรือด่านงของประเทศไทยเวียดนาม โดยใช้เส้นทางจังหวัดยโสธร – เส้นทาง R9 (East – West Economic Corridor : EWEC) ตามหลวงหมายเลข 1 จากจังหวัดยโสธร ผ่านเส้นทางหลวงหมายเลข 2169 เข้าสู่อำเภอรามมูล กุดชุม ไทยเจริญ เล็งนกทาง เข้าสู่เส้นทางหมายเลข 212 ไปยังจังหวัดมุกดาหาร เชื่อมโยงสะพานมิตรภาพไทย-สปป.ลาว แห่งที่ 2 เข้าสู่ประเทศสปป.ลาว ที่เมืองคันทะบุรี (แขวงสะหวันนะเขต) โดยใช้เส้นทางหมายเลข 9 ซึ่งเป็นโครงข่ายถนนอาเซียน จากบริเวณสะพานเขตของประเทศลาว ผ่านด่านลาวบาว และเมืองดองฮา แขวงกวางตริ ของประเทศเวียดนาม และเปลี่ยนมาใช้เส้นทางหมายเลข 1A ผ่านเมืองฮอยอัน เส้นทางที่เรียกว่าเส้นทางไหวาน ผ่านอุโมงค์ที่ยาวที่สุดในเอเชีย เจาะทะลุภูเขาไหวาน 6.3 กม มุ่งสู่ด่านงซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่ใช้ในการขนส่งสินค้าของประเทศลาวและเวียดนามผ่านทางทะเลที่ท่าเรือด่านง ของเวียดนามต่อไป ซึ่งตลาดเป้าหมายที่สำคัญของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของไทยที่สามารถเชื่อมโยงการขนส่งตามเส้นทางดังกล่าว ได้แก่ สปป.ลาว, เวียดนาม, ฮองกง, จีน, ไต้หวัน, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้ ซึ่งกลุ่มประเทศดังกล่าวเป็นตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่สำคัญของไทย เช่น ผลิตภัณฑ์แป้งข้าวเจ้า/ข้าวเหนียว ผลิตภัณฑ์ข้าวปรุแต่ง เส้นหมี่ป๊อซุน เส้นหมี่และเส้นก๋วยเตี๋ยวพร้อมปรุง น้ำมันรำข้าว เป็นต้น

6.2 ศักยภาพเชิงอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมแปรรูปข้าว ผลผลิตภัณฑ์จากข้าว) จังหวัดยโสธร

การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงอุตสาหกรรม จะพิจารณาจาก (1) นโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดยโสธร ตอบสนองต่อนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของประเทศทั้งในระดับประเทศและระดับกระทรวง (2) เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบและกระบวนการผลิตส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดยโสธร และ (3) ชัดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร

1) นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว

1.1) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธร ได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) เป็น “เมืองเกษตรอินทรีย์” โดยกำหนดวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร 4 ปี (ปี 2557 – 2560) ไว้ว่า “ยโสธรเมืองแห่งวิถีอีสาน เกษตรอินทรีย์ก้าวไกลสู่สากล” และมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์สู่สากล คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 “ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ครบวงจร” โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา 2 กลยุทธ์ เพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่ ตั้งแต่ต้นน้ำ(การผลิต) กลางน้ำ(การแปรรูป) จนถึงปลายน้ำ(การตลาด) ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 : ยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูปสินค้าการเกษตรให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 2 : ส่งเสริมการตลาดสินค้าการเกษตรสู่สากล

นอกจากนี้ จังหวัดยโสธร ยังได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (MOU) เพื่อร่วมขับเคลื่อน “โครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร” หรือยโสธรโมเดลด้านเกษตรอินทรีย์ครอบคลุมทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ มีวัตถุประสงค์ของความร่วมมือโดยเน้น 3 เรื่อง คือ

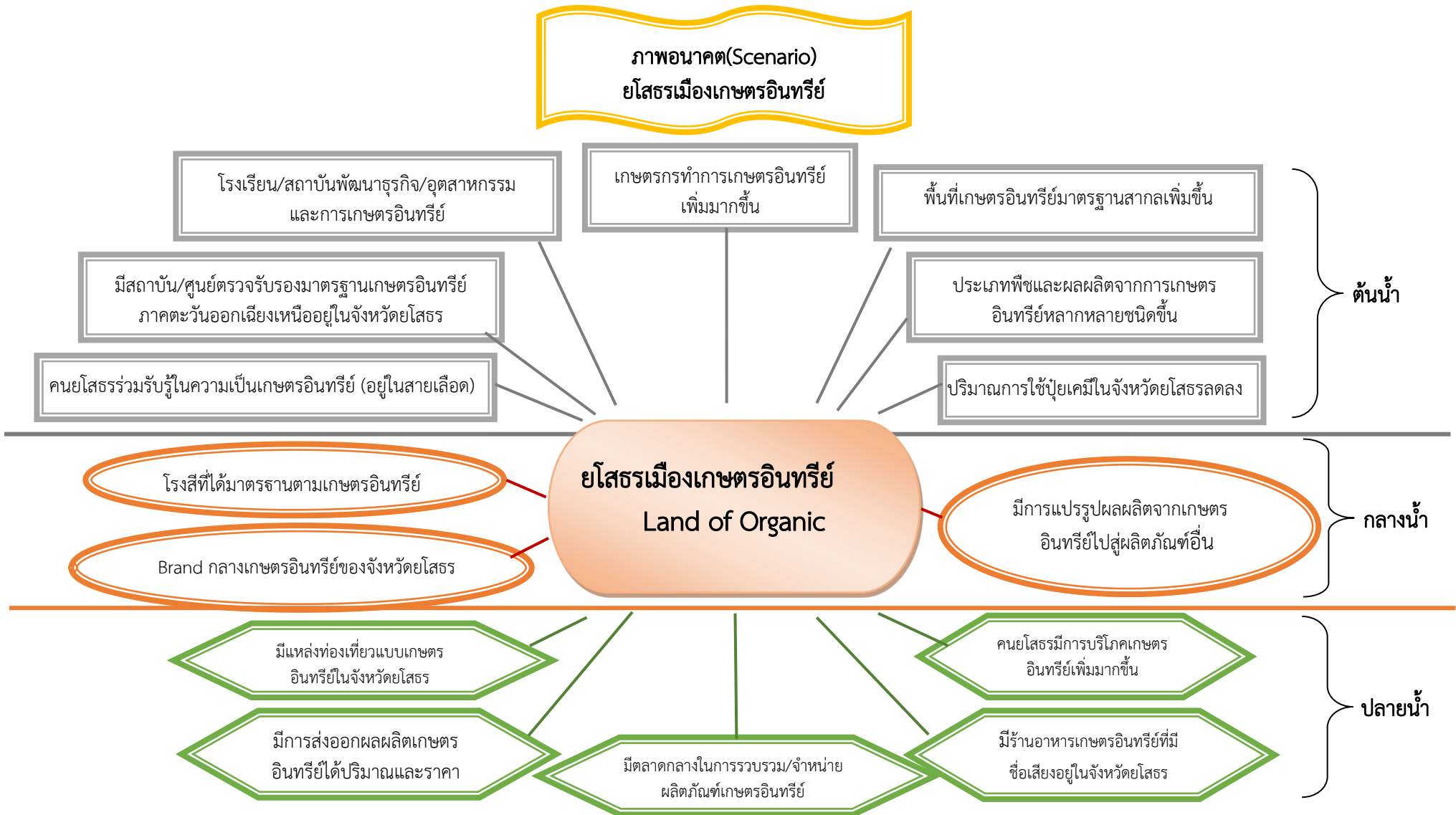
(1) เพื่อพัฒนาและสร้างให้จังหวัดยโสธรเป็นต้นแบบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ ที่ครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

(2) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เดิม และสนับสนุนการขยายพื้นที่ผลิตตามแนวทางเกษตรอินทรีย์

(3) เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยอาศัยการขยายผลจากกลุ่มหรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่

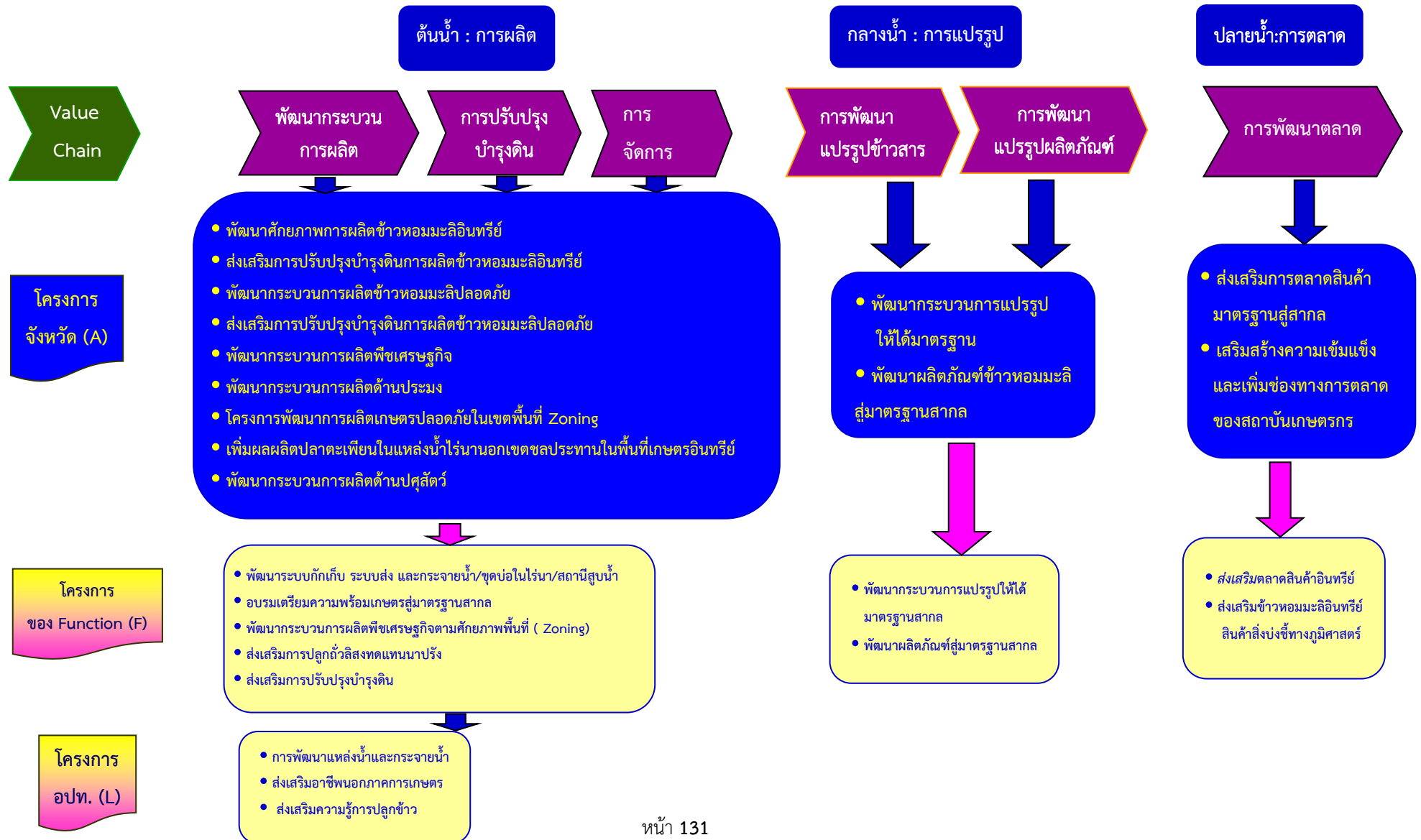
ตามบันทึกข้อตกลงนี้ มีระยะเวลาความร่วมมือ 3 ปี ตั้งแต่เดือนมกราคม 2559 - มกราคม 2562 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และจังหวัดยโสธรจะร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แผนภาพที่ 6.2-1 ภาพอนาคต(Scenario) ยโสธรเมืองเกษตรอินทรีย์

แผนภาพที่ 6.2-2 Value Chain การส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ครบวงจร

จังหวัดยโสธร ได้ประกาศเป็นจังหวัดนำร่องในการทำเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร และได้จัดทำ **“ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร พ.ศ. 2559-2561”** เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนงานโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับพื้นที่ของจังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างกระแสการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ 1. คนยโสธรรับรู้และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์อย่างกว้างขวาง

2. มีรูปแบบสัญลักษณ์เกษตรอินทรีย์วิถียโสธร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้เต็มศักยภาพ

ยุทธศาสตร์ 1. มีเกษตรกรทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

2. มีพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร

3. มีการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร

4. การทำการเกษตรอินทรีย์วิถียโสธรมีต้นทุนดำเนินการที่ลดลง

5. มีประเภทของพืชและผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์หลากหลายขึ้น

6. มีสถาบันพัฒนาธุรกิจหรืออุตสาหกรรมเกษตรอินทรีย์

7. จังหวัดยโสธรเป็นศูนย์กลางในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการรับซื้อและส่งเสริมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ 1. มีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์หลากหลายชนิดขึ้น

2. มีโรงสีที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น

3. มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำสนับสนุนในการรับซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เพิ่มตลาด และช่องทางการจำหน่ายในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ 1. มูลค่าการส่งออกผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไปต่างประเทศเพิ่มขึ้น

2. มูลค่าการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศเพิ่มขึ้น

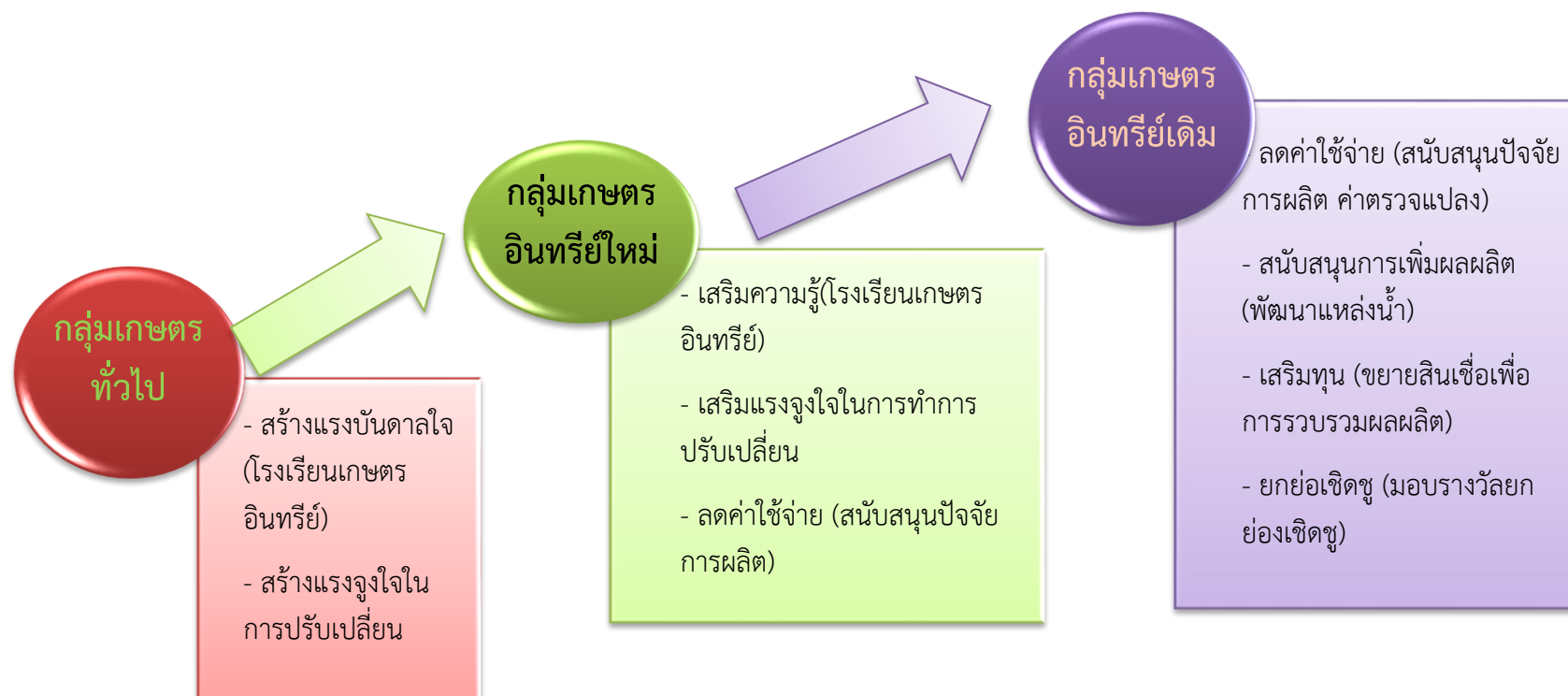
3. มีตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดยโสธรเพิ่มมากขึ้น

4. มีตลาดกลางในการรวบรวมจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในจังหวัด

5. มีร้านอาหารเกษตรอินทรีย์เกิดขึ้นในจังหวัดยโสธร

6. เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดยโสธร

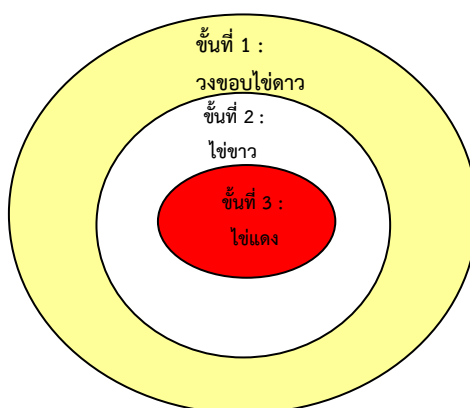
แผนภาพที่ 6.2-3 แนวทางการเสริมความเข้มแข็งและขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์

ที่มา : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร พ.ศ. 2559-2561

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดยโสธรประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนาข้าวเป็นหลัก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่ปลูกมากที่สุด และมีกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีการส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธร เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดเป็นจำนวนมาก จังหวัดยโสธรจึงได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่สากล ในช่วงแผนพัฒนาจังหวัด ปี 2557 – 2560 โดยใช้ “ยุทธศาสตร์ไขดาว” ประกอบด้วยกลยุทธ์บันได 3 ขั้น ตามแผนภาพที่ 6.2-4

แผนภาพที่ 6.2-4 การพัฒนาศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิตาม “ยุทธศาสตร์ไขดาว”

ขั้นที่ 1 : วงขอบไขดาว หมายถึง การเตรียมความพร้อมเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เข้าสู่การผลิตตามระบบ GAP โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 20 ต่อปี

ขั้นที่ 2 : ไขขาว หมายถึง การผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบมาตรฐาน GAP โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 20 ต่อปี

ขั้นที่ 3 : ไขแดง หมายถึง การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 10 ต่อปี

สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ไขดาว มีดังนี้

- การเตรียมความพร้อมเข้าสู่การผลิตตามระบบ GAP ในขั้นตอนที่ 1 จะดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตข้าวให้ปลอดภัย

- การผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบมาตรฐาน GAP ในขั้นตอนที่ 2 จะดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพข้าว GAP

- การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในขั้นตอนที่ 3 จะดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบ มกท. หรือ BCS และส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ให้มีความเข้มแข็งและขยายพื้นที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 6.2-1 แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ตามยุทธศาสตร์ไข่ดาว

ขั้นที่	แนวทางการขับเคลื่อน	การสนับสนุน
ขั้นตอนที่ 1 : วงขอบไข่ดาว เป็นการเตรียมความพร้อมเกษตรกรเข้าสู่การผลิตตามระบบ GAP (20% ต่อปี)	- ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตข้าวให้ปลอดภัย	- ฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้ในการผลิตข้าวที่ปลอดภัย
ขั้นตอนที่ 2 : ไข่ขาว เป็นการผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบมาตรฐาน GAP (20% ต่อปี)	- ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพข้าว GAP	- ฝึกอบรม/ถ่ายทอด ความรู้แก่เกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบโรงเรียนเกษตรกร - ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน - พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา - มีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว - มีศูนย์บริหารจัดการศัตรูพืช - มีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ - ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ (โค, กระบือ) - ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว - การตรวจรับรองมาตรฐานตามระบบ GAP
ขั้นตอนที่ 3 : เป็นการผลิตตามระบบข้าวหอมมะลินทรีย์ (10% ต่อปี)	- ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานตามระบบ มกท. หรือ BCS - ส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ให้มีความเข้มแข็ง และขยายพื้นที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง	- ฝึกอบรม/ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรให้มีทักษะ ความชำนาญในการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ - ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน - พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา - มีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว - มีศูนย์บริหารจัดการศัตรูพืช - มีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ - ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ (โค, กระบือ) - ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว - ส่งเสริมการปลูกแตงโมอินทรีย์ ถั่วลิสง - ค่าใช้จ่ายสนับสนุนการตรวจรับรองภายในของกลุ่ม - การตรวจรับรองมาตรฐานตามระบบ มกท. หรือ BCS - มีการตรวจสอบสุขภาพเกษตรกร

ที่มา : สำนักงานจังหวัดยโสธร

การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ตามยุทธศาสตร์ไข่ดาว ได้กำหนดกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ตามที่ได้แสดงในตารางที่ 6.2-2

ตารางที่ 6.2-2 กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์
ตามยุทธศาสตร์ไข่ดาว

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
- ส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดิน - การพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา - การผลิตเมล็ดพันธุ์ดี - มาตรฐานการผลิต - การจัดการระบบการผลิต - ศูนย์ผลิตเชื้อชีวภัณฑ์ - ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์(โค,กระบือ) - ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว - กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ - การตรวจรับรองแปลงผลิต - การตรวจสอบสุขภาพเกษตรกร	- การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิต - การรวบรวมผลผลิต - การถ่ายทอดความรู้ - การแปรรูป - การตรวจรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ - แหล่งเงินทุนสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	- การรวบรวมผลิตภัณฑ์ - การพัฒนาผลิตภัณฑ์ - การตลาด

ที่มา : สำนักงานจังหวัดยโสธร

1.2) นโยบาย/ มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว (ระดับประเทศ และระดับหน่วยงาน)

จังหวัดยโสธร มีนโยบายและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว ในกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่มีการสร้างคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (Value Creation) โดยมุ่งเน้นการต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรม เทคโนโลยี ภายในห่วงโซ่การผลิต ที่สอดคล้องกับนโยบาย/ มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในระดับประเทศ และระดับหน่วยงาน ดังนี้

● **ระดับประเทศ** พิจารณาจากความสอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (กนจ.) ซึ่งแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดดังกล่าว ได้นำกรอบนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (สศช.) แผนพัฒนาภาค (ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) มาเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาท หรือจุดยืนการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ (Positioning) สำหรับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนล่าง 2 (ยโสธร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และศรีสะเกษ) ได้กำหนดวิสัยทัศน์และบทบาทหรือจุดยืนการพัฒนา (Positioning) ดังนี้

- **วิสัยทัศน์** : “ข้าวหอมมะลิเป็นเลิศ การท่องเที่ยวและการค้าชายแดนได้มาตรฐานสากล”

- **บทบาทหรือจุดยืนการพัฒนา (Positioning)**

จังหวัด	บทบาทในการพัฒนา
ยโสธร	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิอินทรีย์)
	- การค้าชายแดน
	- เมืองท่องเที่ยว
อำนาจเจริญ	- การค้าชายแดน
	- ภาคเกษตร (ยางพารา ข้าวหอมมะลิ)
อุบลราชธานี	- การค้าชายแดนเพื่อการค้าการลงทุน
	- ภาคเกษตร (มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าวหอมมะลิ)
ศรีสะเกษ	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
	- การค้าชายแดน
	- ภาคเกษตร (ข้าวหอมมะลิ)

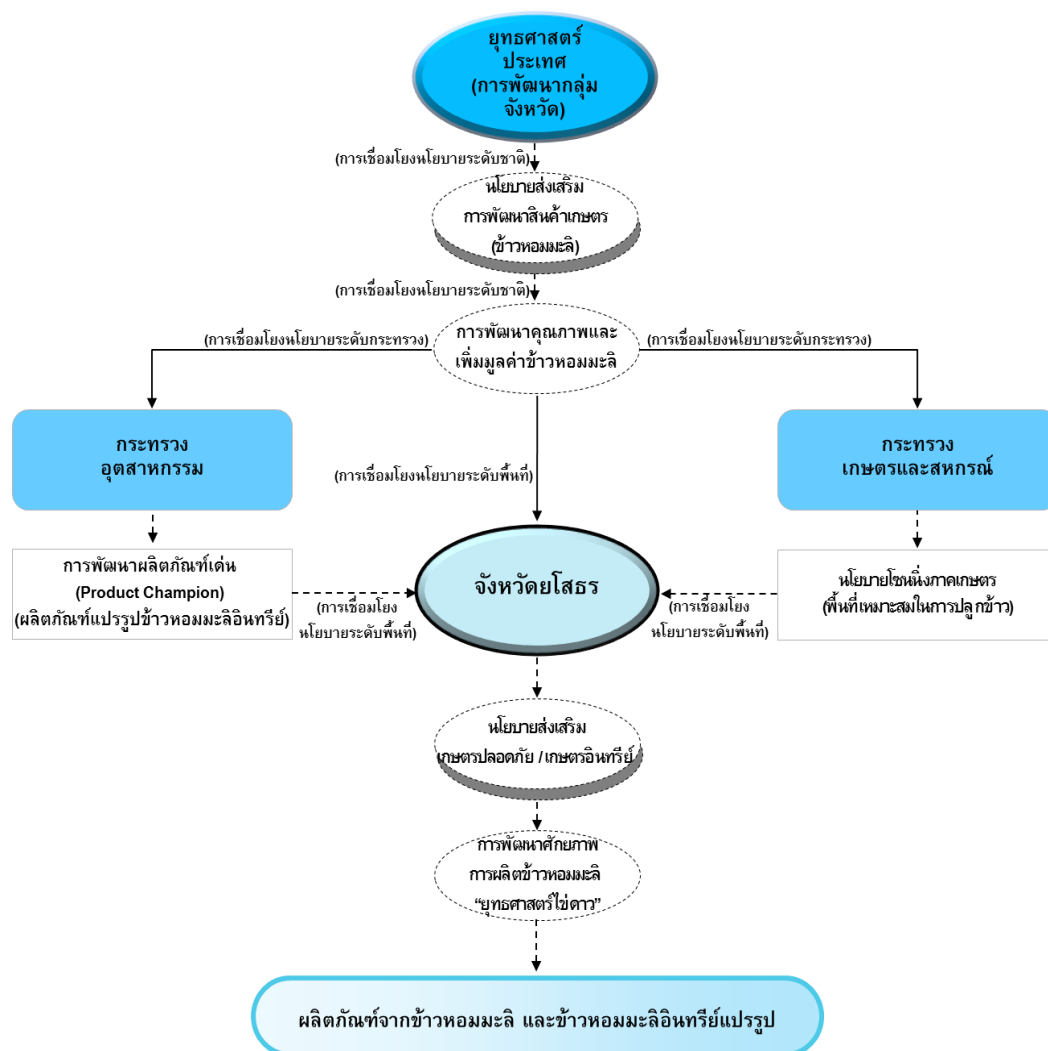
- **ยุทธศาสตร์การพัฒนา** จังหวัดยโสธร ได้กำหนดให้ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพหรือ Product Champion ของจังหวัด ที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 **พัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิสู่ความต้องการของตลาด**

● **ระดับหน่วยงาน (กระทรวง)** พิจารณาจากความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของ 2 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรม โดย

- **กระทรวงเกษตรและสหกรณ์** ได้จัดทำเขต(Zoning) ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยวิเคราะห์ความเหมาะสมของที่ดิน กับปัจจัยความต้องการของพืชแต่ละชนิด ตามสภาพที่มีการเพาะปลูก ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ เขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตพื้นที่โครงการชลประทาน และได้ดำเนินการจัดทำประกาศเรื่องการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวเป็นรายจังหวัด อำเภอบึงสามพัน โดยกำหนดเขตที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกข้าวของจังหวัดยโสธรไว้จำนวน 9 อำเภอ 79 ตำบล

- **กระทรวงอุตสาหกรรม** ได้มอบนโยบายให้อุตสาหกรรมจังหวัดทุกจังหวัดสำรวจศักยภาพของวัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป โดยใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้คัดสรรสินค้าเพื่อพัฒนาเป็น Product Champion ของแต่ละจังหวัด อันเป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศที่อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรของไทยจะสามารถแข่งขันได้ หากต้องเผชิญกับประเทศที่มีเทคโนโลยีสูงกว่าหรือมีต้นทุนวัตถุดิบและแรงงานที่ต่ำกว่า บนเวทีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ทั้งนี้ จังหวัดยโสธรได้คัดสรรผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว เพื่อพัฒนาเป็น Product Champion ของจังหวัด

แผนภาพที่ 6.2-5 แสดงความเชื่อมโยงด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว
ของจังหวัดยโสธร

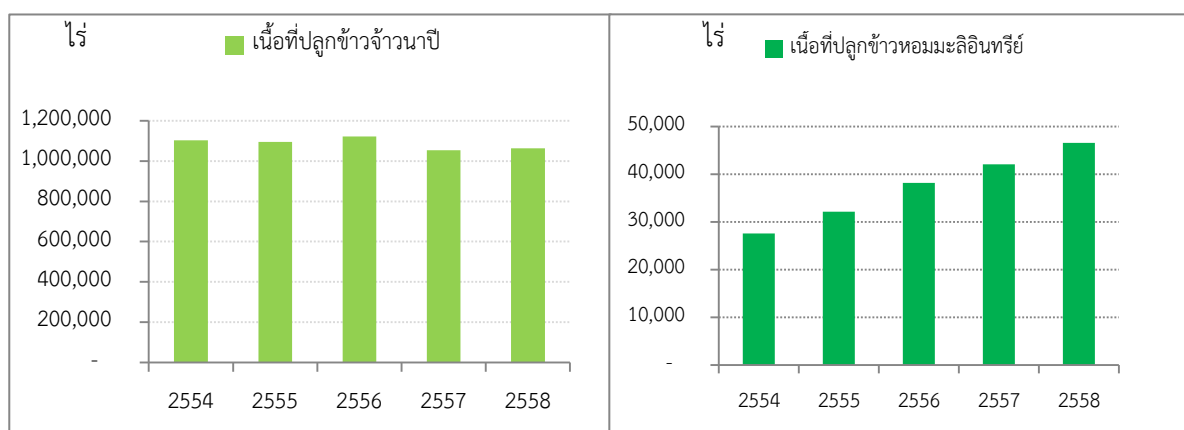
2) ศักยภาพอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวหอมมะลินทรีย์ของจังหวัดยโสธร

2.1) การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ (ต้นน้ำ)

ข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming หรือ Organic Agriculture) โดยเกษตรกรต้องใช้น้ำฝนในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นหลัก ไม่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำร่วมกับพื้นที่ที่ปลูกข้าวทั่วไปที่ใช้สารเคมี รวมถึงระบบน้ำจากโครงการชลประทานด้วย เป็นการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนการผลิตและระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต แต่เน้นการใช้สารอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ในการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อให้ต้นข้าวมีความสมบูรณ์และแข็งแรงตามธรรมชาติ สามารถต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูได้ดี ทั้งนี้ ต้องไม่มีสารพิษตกค้างปนเปื้อนผลผลิตในดินและน้ำ เป็นการรักษาสภาพแวดล้อมและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ทำให้ชาวนาและผู้บริโภคมีสุขภาพดี คุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน

ตามการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดยโสธรมีพื้นที่เหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวทั้งสิ้น 9 อำเภอ 79 ตำบล จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร ในปี 2558 มีพื้นที่ปลูกข้าวเจ้าวนปีทั่วไปประมาณ 1,063,295 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ประมาณ 46,625 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ในช่วงปี 2554-2558 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์กับพื้นที่ปลูกข้าวเจ้าวนปีทั่วไป จะเห็นว่า พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ยังมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย ในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวเจ้าวนปีทั่วไปเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงโอกาสของจังหวัดยโสธรที่จะสามารถขยายเนื้อที่การปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ได้ จากการมีพื้นที่ปลูกข้าวเจ้าวนปีทั่วไปรองรับการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ในอนาคตได้อีกเป็นจำนวนมาก

แผนภูมิ 6.2-6 พื้นที่ปลูกข้าวเจ้าวนปี และข้าวหอมมะลินทรีย์ พ.ศ. 2554-2558

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ตารางที่ 6.2-3 พื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปี และข้าวหอมมะลิอินทรีย์ พ.ศ. 2555-2558

ปี พ.ศ.	ข้าวเจ้านาปี			ข้าวหอมมะลิอินทรีย์		
	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)
2555	1,116,630	391,951	432			
2556	1,121,639	403,842	438	38,126	345,755	375
2557	1,052,553	456,028	450	42,126	1,107	373
2558	1,063,295	438,205	449	46,626	370,864	380

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร, 2559

จังหวัดยโสธร มีกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มาเป็นระยะเวลายาวนาน ในปี 2558 มีกลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ที่เข้าสู่กระบวนการตรวจรับรองมาตรฐานจากสถาบัน มกท. จำนวน 10 กลุ่ม กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่างๆของจังหวัด มีจำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ทั้ง 10 กลุ่มรวม 2,379 ราย รวมพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ประมาณ 37,111 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 12,754 ตัน คิดเป็นผลผลิตเฉลี่ย 397.5 กิโลกรัมต่อไร่ โดยแต่ละกลุ่มมีจำนวนสมาชิกและพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในปี 2558 ดังนี้

(1) กลุ่มเกษตรกรทำนานาโส ตั้งอยู่ที่ 52 หมู่ 2 บ้านโสกชุมปูน ตำบลนาโส อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 265 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 6,388 ไร่ ผลผลิตรวม 1,775 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 390 กิโลกรัม/ไร่

(2) กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ ตั้งอยู่ที่ 118 หมู่ 4 บ้านดอนผึ่ง ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย จ.ยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 121 ราย พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,914.5 ไร่ ผลผลิตรวม 433.25 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัม/ไร่

(3) กลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม ตั้งอยู่ที่ 80 หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจาย อ.ป่าดัว จ.ยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 52 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 978.49 ไร่ ผลผลิตรวม 217.73 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัม/ไร่

(4) กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม ตั้งอยู่ 27 หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง จ.ยโสธร เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 และจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเมื่อ

ปี พ.ศ. 2551 พื้นที่ดำเนินการของกลุ่มกระจายในพื้นที่ตำบลน้ำอ้อม และตำบลผือฮี โดยอยู่ในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 863 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 16,773 ไร่ ผลผลิตรวม 7,746.70 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 550 กิโลกรัม/ไร่

(5) **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติหนองยอ** เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2536 พื้นที่ดำเนินการของกลุ่มกระจายในพื้นที่ตำบลกำแมด และนาโส่ ซึ่งตั้งอยู่ที่ 72 หมู่ 4 ตำบลกำแมด อำเภอกุตุขุม จังหวัดยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 500 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,251.38 ไร่ ผลผลิตรวม 417.12 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 390 กิโลกรัม/ไร่

(6) **กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมโนนยาง** ตั้งอยู่ 169 หมู่ 17 บ้านโนนยาง ต.กำแมด อ.กุตุขุม จ.ยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 118 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,140 ไร่ ผลผลิตรวม 623.20 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 380 กิโลกรัม/ไร่

(7) **กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด** ตั้งอยู่ 110 หมู่ 5 บ้านสามัคคี ต.สามัคคี อ.เลิงนกทา เป็นกลุ่มเกษตรกรที่แยกตัวจากกลุ่มเกษตรกรทำนาห้องแซง อำเภอห้องแซง จังหวัดยโสธร ซึ่งเริ่มจัดทำโครงการเกษตรอินทรีย์ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ในปี พ.ศ. 2547 ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากทางจังหวัดในการก่อสร้างโรงสีข้าวขนาด 40 ตัน/วัน มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 105 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 1,125.50 ไร่ ผลผลิตรวม 450 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัม/ไร่

(8) **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์และข้าวอินทรีย์บ้านคำครตา** ตั้งอยู่ 175 หมู่ 9 บ้านคำครตา ต.ดงมะไฟ อ.ทรายมูล มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 40 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 714.50 ไร่ ผลผลิตรวม 250 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 385 กิโลกรัม/ไร่

(9) **กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แทนรักษ์ จำกัด** ตั้งอยู่ 335 หมู่ 9 บ้านศาลาแดง ต.เขื่องคำ อ.เมืองยโสธร มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 254 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 2,412.50 ไร่ ผลผลิตรวม 455 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 380 กิโลกรัม/ไร่

(10) **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม** ตั้งอยู่ 80 หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจาย อ.ป่าติ้ว มีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 61 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 1,412.70 ไร่ ผลผลิตรวม 385 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัม/ไร่

การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธรมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี 2558 กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม (หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง) โดยมีพื้นที่ปลูกมากถึง 16,773 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.2 ของพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์รวมทั้งจังหวัดยโสธร รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกของกลุ่มเกษตรกรทำนาโนโส่ (หมู่ 2 บ้านโสกขุมปุน ต.นาโส่ อ.กุตุขุม) 6,388 ไร่ กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ (หมู่ 4 บ้านดอนผึ้ง

ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย) 2,914.5 ไร่ และกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แพนรักษ์ จำกัด (หมู่ 9 บ้านศาลาแดง ต.เชียงคำ) 2,412.5 ไร่ ตามลำดับ

ด้านปริมาณผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่) ในปี 2558 กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่) สูงที่สุด ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม (หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง) โดยได้รับผลผลิตเฉลี่ยถึง 550 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาเป็นกลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ (หมู่ 4 บ้านดอนผึ้ง ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย) และกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด (หมู่ 5 บ้านสามัคคี ต.สามัคคี อ.เลิงนกทา) โดยได้รับผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนกลุ่มที่ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม (หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจ่าย อ.ป่าดัว) มีผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 6.2-4 กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)		
1	กลุ่มเกษตรกรทำ นานาโส หมู่ 2 บ้าน โสกชุมปูน ต.นาโส อ.กุตุ้ม	228	6,302.25	2,300.32	365	240	6,302.25	2,332.00	370	265	6,388.00	1,775.00	390	มกท.
2	กลุ่มเกษตรกรทำนา บากเรือ หมู่ 4 บ้าน ดอนผึ้ง ต.บากเรือ อ.มหาชนะชัย	112	2,760.00	1,007.40	365	115	2,914.00	1,078.00	370	121	2,914.50	433.25	400	มกท.
3	กลุ่มข้าวคุณค่า ชวานาคูธรรม หมู่ 8 บ้านม่วงไข่ ต.กระจาย อ.ป่าดัว	95	2,945.25	1,075.01	365	191	2,945.25	1,093.00	370	52	978.49	217.73	350	มกท.

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		
4	กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนเกษตรกรรม ยั่งยืนน้ำอ้อม หมู่ 10 บ้านศิริพัฒนา ต.น้ำอ้อม อ.ค้อวัง	656	11,242.00	4,328.17	385	732	10,242.00	4,097.00	400	863	16,773.00	7,746.70	550	BCS
5	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรมธรรมชาติ หนองยอ หมู่ 4 บ้าน กุดหิน ต.กำแมด อ.กุดชุม	47	1,096.50	400.25	365	357	8,925.00	3,302.00	370	500	2,251.38	417.72	390	มกท.
6	กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิต ข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม บ้านโนนยาง หมู่ 17 บ้านโนนยาง ต.กำแมด อ.กุดชุม	68	1,530.50	558.63	365	67	1,433.00	530.00	370	118	2,140.00	623.20	380	มกท.

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		
7	กลุ่มสหกรณ์เกษตร อินทรีย์เลิงนกทา-ไทย เจริญ จำกัด หมู่ 5 บ้านสามัคคี ต.สามัคคี อ.เลิงนกทา	57	1,290.50	471.03	365	106	2,120.00	748.00	370	105	1,125.50	450.00	400	มกท.
8	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์และ ข้าวอินทรีย์ หมู่ 9 บ้านคำครตา ต.ดง มะไฟ อ.ทรายมูล									40	714.50	250.00	385	มกท.
9	กลุ่มสหกรณ์เกษตร อินทรีย์แทนรักษ์ จำกัด หมู่ 9 บ้าน ศาลาแดง ต.เขื่องคำ อ.เมืองยโสธร									254	2,412.50	455.00	380	มกท.

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ปี 2556			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2557			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่ (กก./ ไร่)	ปี 2558			ผลผลิต เฉลี่ยต่อ ไร่(กก./ ไร่)	มาตรฐาน การผลิต
		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)		จำนวน สมาชิก กลุ่ม (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)		
10	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวคุณค่าชาวนา คุณธรรม หมู่ 8 บ้าน ม่วงไข่ ต.กระจ่าย อ. ป่าดิว									61	1,412.70	385.00	350	มกท.
รวม 10 กลุ่ม		1,263	27,167	10,141	373.28	1,808	34,882	13,180	377.85	2,379	37,111	12,754	397.50	

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์ และราคาผลผลิตที่สามารถจำหน่ายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาปลูกข้าวอินทรีย์ จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร พบว่า ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ของแปลงนาข้าวอินทรีย์ต่ำกว่าแปลงนาเคมี โดยแปลงนาข้าวอินทรีย์มีต้นทุนเฉลี่ย 2,939 บาท/ไร่ ขณะที่ต้นทุนเฉลี่ยของแปลงนาเคมี 3,946 บาท/ไร่ และราคาจำหน่ายข้าวหอมมะลินทรีย์ก็สูงกว่าข้าวหอมมะลิทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามจะต้องนำข้าวอินทรีย์ไปขายให้กับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จึงจะสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูง ซึ่งสูงกว่าการนำไปจำหน่ายให้กับโรงสีทั่วไป

ตารางที่ 6.2-5 ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ 1 ไร่

กรรมวิธีการทำ	กลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรมยั่งยืน น้ำอ้อม		กลุ่มเกษตรกรทำนา บากเรือ		กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรรม ธรรมชาติหนองยอ		กลุ่มข้าวคุณค่า ชวานาคณธรรม		สหกรณ์เกษตร อินทรีย์แพนรักษ์	
	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน	นาดำ	นาหว่าน
1. ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว	120	600	125	500	150	330	420	560	240	450
2. ค่าไถนา 2 ครั้ง	500	500	500	500	500	600	440	440	500	500
3. ค่าหว่านถั่ว			100	100					300	300
4. ค่าปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพรอง พื้น 50 กก.และปุ๋ย	680	680	1000	1000	1000	1000	680	680	600	600
อินทรีย์ชีวภาพแต่งหน้า										
5. ค่าน้ำมันชักชีวภาพ/ ฮอร์โมนไซ	40	40	200	200			200	200	350	400
6. ค่าขนปุ๋ยคอกกลบแปลง			200	200						
7. ค่าไถ/คราด			250							
8. ค่าจ้างหว่านข้าว/ตกลำ		100	100	50			20	80		300
9. ค่าจ้างดำนา/ถอนกล้า	100		1000		1050		450		900	
10. ค่าจ้างถอนหญ้า				400		200			300	300
11. ค่าจ้างรถเกี่ยวนาข้าว	550	550	810	600	810	910	300	650	600	700
12. ค่าแรงงานตากข้าว	300	300	300	300					300	300
13. ค่าตรวจรับรองแปลง ปลูก	28	28								
14. ค่าบริหารจัดการอื่นๆ	200	200			45	45				
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	2,518	2,998	4,585	3,850	3,555	3,085	2,510	2,610	4,090	3,850

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร (กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์แต่ละกลุ่ม) ข้อมูล ณ วันที่ 29 เมษายน 2559

ตารางที่ 6.2-6 เปรียบเทียบราคาซื้อ/จำหน่ายข้าวหอมมะลินิทรีย์ และข้าวหอมมะลิทั่วไป

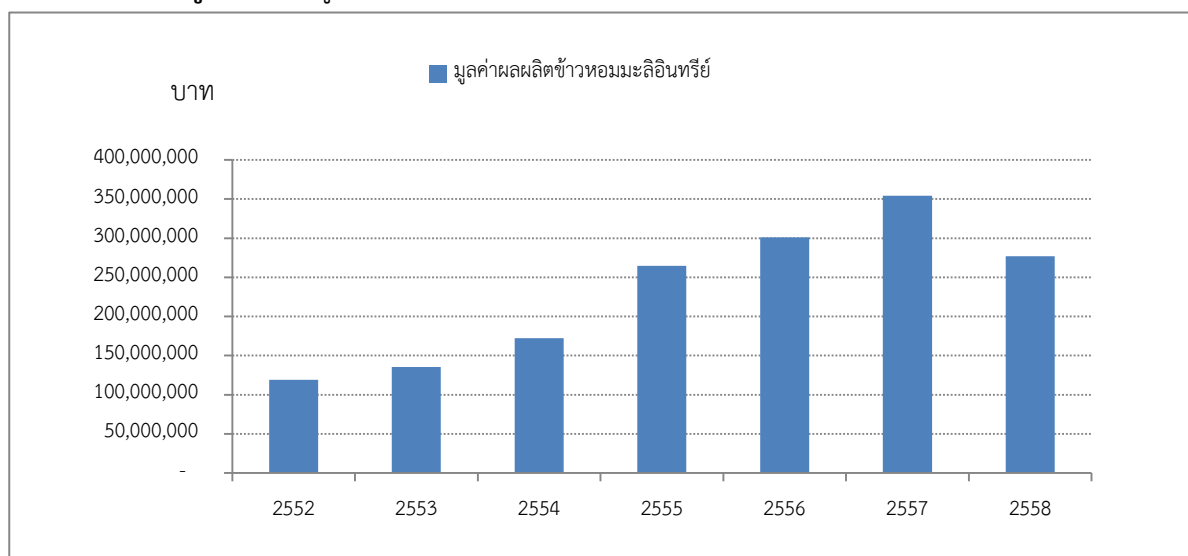
ปี 2558

ชนิด	ข้าวเปลือก (บาท/กก.)	ข้าวสาร
ข้าวหอมมะลินิทรีย์	15-20	50-70
ข้าวหอมมะลิทั่วไป	10-15	30-40

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร/สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร

มูลค่าการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ในปี 2558 มูลค่าการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ลดลง อาจเกิดจากราคาข้าวทั่วไปลดลง เนื่องจากไม่มีมาตรการในการประกันราคา ส่งผลให้ราคาข้าวทุกประเภทลดลง รวมทั้งราคาข้าวหอมมะลินิทรีย์ด้วย

แผนภูมิ 6.2-1 มูลค่าผลผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ยโสธร

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

2.2) การแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า (กลางน้ำ)

ผลผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ของเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จะกระจายผลผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ผ่านโรงสีข้าวอินทรีย์ภายในจังหวัด เพื่อแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร โดยโรงสีข้าวอินทรีย์แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ โรงสีชุมชน(กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์) และโรงสีสหกรณ์

กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวในรูปแบบของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรทำนา (เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดบางข้อของการเป็นสหกรณ์) กลุ่มนี้จะรวบรวมทั้งข้าวอินทรีย์ และข้าวหอมมะลิทั่วไปจากสมาชิกและเกษตรกรทั่วไป เข้าสู่โรงสีของสหกรณ์หรือกลุ่ม โดย

ผลผลิตของกลุ่มนี้จะมีความหลากหลาย ประกอบด้วย ส่วนที่เป็นการแปรรูปขั้นต้น (Value Added) ประกอบด้วย ข้าวสารหอมมะลิทั่วไป ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้อง รำข้าว ส่วนที่เป็นการแปรรูปในเชิงสร้างสรรค์ที่มีการเพิ่มคุณค่า (Value Creation) เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น น้ำมันรำข้าวอินทรีย์ น้ำข้าวกล้องงอกทั่วไปและอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โจ๊กข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เครื่องดื่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์เสริมกาบา ขนมขบเคี้ยวจากข้าว และเครื่องสำอางค์ เป็นต้น

ในการแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร ตลอดจนมีการทำบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน จำเป็นจะต้องมีเครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย มีกำลังการผลิตที่สามารถตอบสนองต่อปริมาณความต้องการผลิตได้ จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร บางกลุ่มยังไม่มีเครื่องจักรในการแปรรูป ทำให้ไม่สามารถเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้ หรือบางกลุ่มมีเครื่องจักรที่มีกำลังการผลิตต่ำไม่สามารถแปรรูปผลผลิตเพื่อนำส่งกับผู้ซื้อได้ตามกำหนด เนื่องจากการจัดหาเครื่องมือเครื่องจักรต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง จึงเป็นปัญหาอุปสรรคสำหรับกลุ่มที่มีขนาดเล็กไม่สามารถระดมเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาการแปรรูปการผลิตได้

ตารางที่ 6.2-7 โรงสีข้าวอินทรีย์

พ.ศ.	จำนวนกลุ่ม	จำนวนกลุ่มที่มีโรงสีข้าว
2556	8	7
2557	8	7
2558	10	9

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร มีผลิตภัณฑ์หลัก คือ ข้าว โจ๊ก น้ำข้าวกล้อง ขนมขบเคี้ยวจากข้าว และผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวหอมมะลิอินทรีย์ นอกจากนี้ จังหวัดยโสธรมีการร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจระหว่างผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในรูปแบบสหกรณ์ของจังหวัดยโสธร ได้แก่ สหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทาและไทยเจริญ จำกัด ร่วมมือกับสหกรณ์กรีนเนท จำกัด ในพื้นที่ภาคกลาง (กรุงเทพฯ) เพื่อทำการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) ให้กับผลพลอยได้ (By Product) ที่ได้จากการสีข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เช่น รำข้าว และปลายข้าว โดยความร่วมมือดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้จากการสีข้าว คือ น้ำมันรำข้าว และจมูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ที่ทำการผลิตและสกัดบีบเย็น (Cold Press) ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับรำข้าวที่ใช้เป็นวัตถุดิบได้สูงถึง 4 เท่า ซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และได้พัฒนามาเป็นผลิตภัณฑ์เม็ด

แคปซูล เพื่อใช้ผลิตเป็นอาหารเสริมโดยได้รับการขึ้นทะเบียน จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อ.ย.) เรียบร้อยแล้ว ซึ่งปัจจุบันมีการผลิตและการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์แล้ว¹

แผนภาพที่ 6.2-7

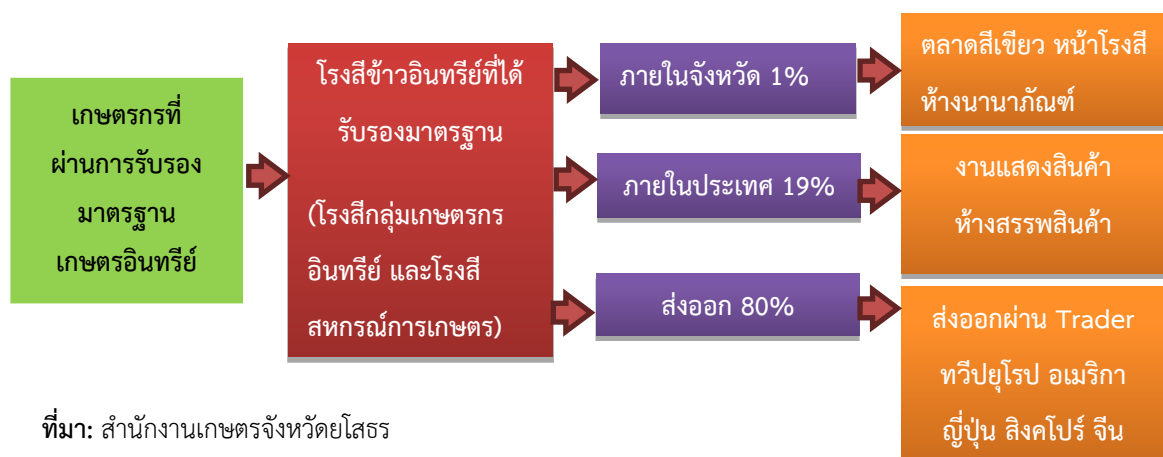
ที่มา : สำนักงานจังหวัดยโสธร

2.3) ตลาดข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธร (ปลายน้ำ)

ผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จะกระจายผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ผ่านโรงสีข้าวอินทรีย์ภายในจังหวัด ซึ่งจะกระจายไปยังตลาดเป้าหมาย โดยร้อยละ 1 ของผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ทั้งหมดเป็นการบริโภคภายในจังหวัด ร้อยละ 19 กระจายไปยังตลาดภายในประเทศผ่านงานแสดงสินค้า ห้างสรรพสินค้า (Modern Trade) และร้อยละ 80 เป็นการส่งออกไปยังต่างประเทศโดยส่งผ่านตัวแทนด้านการส่งออก (Trader) ซึ่งตลาดหลักของข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธรได้แก่ ทวีปยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และจีน เป็นต้น

¹ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แผนภาพที่ 6.2-8 วิธีการตลาดข้าวหอมมะลินิทรีย์จังหวัดยโสธร

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

ตลาดข้าวซึ่งเป็นกระบวนการปลายน้ำของโซ่อุปทาน (Supply Chain) การแปรรูปข้าว จะประกอบด้วยกลุ่มที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายกลุ่ม จำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ที่มีความสำคัญกับห่วงโซ่อุปทานของการแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธรออกได้ 3 กลุ่ม คือ

- (1) กลุ่มผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งกลุ่มนี้จะจะเป็นลูกค้าของโรงสีเป็นหลัก มีบางส่วนที่เป็นกลุ่มลูกค้าเฉพาะของข้าวเกษตรอินทรีย์
- (2) กลุ่มเครือข่ายการตลาด กลุ่มนี้จะมีความสำคัญกับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าว โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ควบคุมระบบการผลิตต้นน้ำ กลางน้ำ และควบคุมกลไกตลาดผู้บริโภคปลายน้ำไว้ เป็นผู้กำหนดจำนวนผลผลิต และราคา
- (3) กลุ่มผู้บริโภคเพื่อสุขภาพ กลุ่มนี้จะจะเป็นลูกค้าของกลุ่มเครือข่ายตลาด ซึ่งกลุ่มนี้จะไม่มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ผลิต เนื่องจากต้องผ่านทางกลุ่มเครือข่ายตลาด นอกจากบางรายที่มีการเชื่อมโยงผ่านทางกลุ่มตลาดที่เป็นแฟรแฟร และตลาดทั่วไปเท่านั้น

ข้าวอินทรีย์ที่ส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ ต้องผ่านการตรวจสอบเพื่อรับรองมาตรฐานของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการโครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO (Codex) เรียกว่า ค่ามาตรฐาน MRL หรือค่าสารพิษตกค้าง ปัจจุบันได้มีการแบ่งข้าวอินทรีย์ ออกเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ (1) ข้าวอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานสากล (2) ข้าวอินทรีย์ที่ยังไม่ได้รับมาตรฐานสากล และ (3) ข้าวปลอดภัยจากสารปนเปื้อนเคมี โดยมีหน่วยงานที่ให้การรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ที่สำคัญ ได้แก่

- (1) กรมการข้าว เป็นผู้ตรวจรับรองข้าวอินทรีย์ ตามมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรอง ทั้งนี้ ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานอิสระภายนอกที่ขอรับรองเป็นผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน มกอช.

(2) สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์(มกท.)) เป็นหน่วยงานของมูลนิธิมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงกำไร ที่จดทะเบียนในประเทศไทย ให้บริการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในหลายขอบข่ายและมาตรฐาน ขึ้นอยู่กับลักษณะการผลิต-จัดการ-แปรรูป-ตลาดของผู้ประกอบการ

(3) หน่วยงานตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ของต่างประเทศ ที่มาดำเนินการในประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้ประกอบการหรือผู้ซื้อจากต่างประเทศ ที่มีข้อตกลงรับซื้อข้าวอินทรีย์จากผู้ผลิตในประเทศไทย มักจะระบุให้ใช้หน่วยงานผู้ตรวจรับรองฯ จากประเทศของตน

สำหรับผลิตภัณฑ์มาตรฐาน และตลาดจำหน่ายของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีศักยภาพของจังหวัดยโสธร มีดังนี้

● กลุ่มเกษตรกรทำนาโนโล่

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้องอินทรีย์ น้ำมันรำข้าว (ขูด/กลอง/แคบซูล) เป็นต้น

(2) มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐาน CANADA, มาตรฐาน Eu, มาตรฐาน Act (มกท.) และมาตรฐานทั่วไป/GAP

(3) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม โดยโรงสีทำการตลาดข้าวอินทรีย์เอง มีสหกรณ์กรีนเนท จำกัดเป็นตัวแทนส่งออก ตลาดส่วนใหญ่จะส่งออกประเทศแถบยุโรป เช่น อิตาลี เยอรมัน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ สำหรับตลาดภายในประเทศมีทั้งสหกรณ์กรีนเนท และจำหน่ายเองโดยตรา “ทุ่งรวงทอง” และตรา “ข้าวอินทรีย์แฟร์เทรด” ส่งอำเภอร้านเสียมชุมเปอรันนาภักดิ์พลาซ่า

● กลุ่มเกษตรกรทำนาปากเรือ

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวสารอินทรีย์และทั่วไป ข้าวกล้องอินทรีย์และทั่วไป น้ำมันรำข้าว (ขูด/กลอง/แคบซูล) เป็นต้น

(2) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม ได้แก่ ภายในจังหวัดยโสธร และต่างจังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ศรีสะเกษ ขอนแก่น นครราชสีมา ปทุมธานี กรุงเทพฯ และประจวบคีรีขันธ์ ตลาดต่างประเทศโดยผ่านสหกรณ์ กรีนเนท ได้แก่ อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมนี อังกฤษ นิวซีแลนด์ เป็นต้น

● กลุ่มข้าวคุณค่า ขาวนาคุณธรรม

(1) ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ และกลุ่มข้าวสี ได้แก่ ข้าวสีแดง ข้าวเหนียวแดง และข้าวไรซ์เบอร์รี่

(2) มาตรฐาน ได้แก่ Organic Thailand รับรองโดย กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(3) การตลาดและสถานที่จำหน่ายสินค้า โดยการส่งผลผลิตที่ผ่านการแปรรูป (ข้าวสาร) จากโรงสี บรรจุถุง และกระสอบ ออกจำหน่ายให้กับร้านค้าข้าวสารในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ได้แก่ ร้านฟาร์มเมอร์ชอป ร้านยากรุงเทพฯ ทุกสาขา ห้างสรรพสินค้าในเครือเดอะมอลล์กรุ๊ป ร้านมูลนิธิธรรมร่วมใจ วัดป่าสวนธรรมร่วมใจ และทีวีบุรพา นอกจากนี้กลุ่มข้าวคุณธรรม ได้นำข้าวพื้นเมืองมาผสมข้าวสี เพื่อให้มีสายพันธุ์ใหม่เพิ่มขึ้นสร้างความน่าสนใจให้แก่ตลาดผู้บริโภค

● กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลินิธิริย์ ข้าวกล้องมะลินิธิริย์ ข้าวกล้องหอมนิธิริย์ ข้าวกล้องมะลิแดงนิธิริย์ และข้าวกล้องมะลิ 3 สี ข้าวกล้องงอกไรซ์เบอร์รี่

(2) มาตรฐานการผลิต ได้แก่ EU : NOP/USDA, 2002 (BSC OKO GARANTLE) สำนักงานมาตรฐานอินทรีย์ “ปีซีเอส” ประเทศเยอรมัน, Fairtrade,since 2004, GL, 2011 (geographical indication) (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้), USDA ORGANIC - OTOP One Tambon One Product รับรองผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของสหรัฐอเมริกา

(3) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม ส่งออกต่างประเทศ (ผ่าน (Trader) บริษัท เอเคน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด) ได้แก่ ทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา ผ่านบริษัทไรซ์แลนด์ฟูด เพื่อส่งออกไปยังประเทศสิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น และจีน ส่วนการจำหน่ายภายในประเทศ ดำเนินการผ่านบริษัทปาร์มมี เอสเซ้น อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด บริษัทนอร์ทเทอร์นเฟดคอมเพล็กซ์ และบริษัทเกรทไบโอ

● กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติหนองยอ

(1) ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลินิธิริย์และทั่วไป ข้าวกล้องทั่วไป ข้าวหอมมะลิแดง ข้าวหอมนิล เป็นต้น

(2) มาตรฐาน ได้แก่ Organic Thailand รับรองโดย กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(3) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม ภายในจังหวัดยโสธร ได้แก่ โรงพยาบาลยโสธร โรงพยาบาลอำเภอทรายมูล และโรงเรียนบ้านกุดหิน ต่างจังหวัด ได้แก่ เกาะสมุย เกาะภูเก็ต และป่าเล็ก กรุงเทพฯ

● กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมโนนยาง

(1) มาตรฐาน คือ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(2) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม โดยการส่งผลผลิตที่ผ่านการแปรรูป (ข้าวสาร) บรรจุภัณฑ์ออกจำหน่ายให้กับร้านค้าข้าวสารในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ได้แก่ บริษัทกระทิงแดง ตลาดสีเขียวต่างๆ และงานแสดงสินค้าต่างๆ เป็นต้น

● กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด

(1) ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (ส่งออกด้วยฉลาก Fair trade ขนาด 5 กก.) ข้าวหอมมะลิแดงอินทรีย์ (ส่งออกด้วยฉลาก Fair trade ขนาด 5 กก.) น้ำมันรำข้าวอินทรีย์ และน้ำมันงาอินทรีย์

(2) มาตรฐานการผลิต ได้แก่ Organic Thailand รับรองโดย กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รับรองโดย สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

(3) ตลาดจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม ส่วนใหญ่ขายให้สหกรณ์กรีนเนท จำกัด ซึ่งมีพันธะดำเนินธุรกิจในรูปแบบโครงการข้าวอินทรีย์แฟร์เทรด ส่งออกต่างประเทศ ร้อยละ 95 (อิตาลี เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ มั่น อังกฤษ และนิวซีแลนด์) ข้าวที่เหลือจากการส่งออก จะขายในท้องถิ่น ร้อยละ 5 ส่วนผลพลอยได้จากการสีข้าว เช่น รำอ่อน นำมาสกัดเป็นน้ำมันรำข้าว ขายให้สหกรณ์ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก แกลบ คายข้าว ขายให้สมาชิก ที่เหลือขายในท้องถิ่นเพื่อทำปุ๋ยหมัก

ตารางที่ 6.2-8 ตลาดของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร

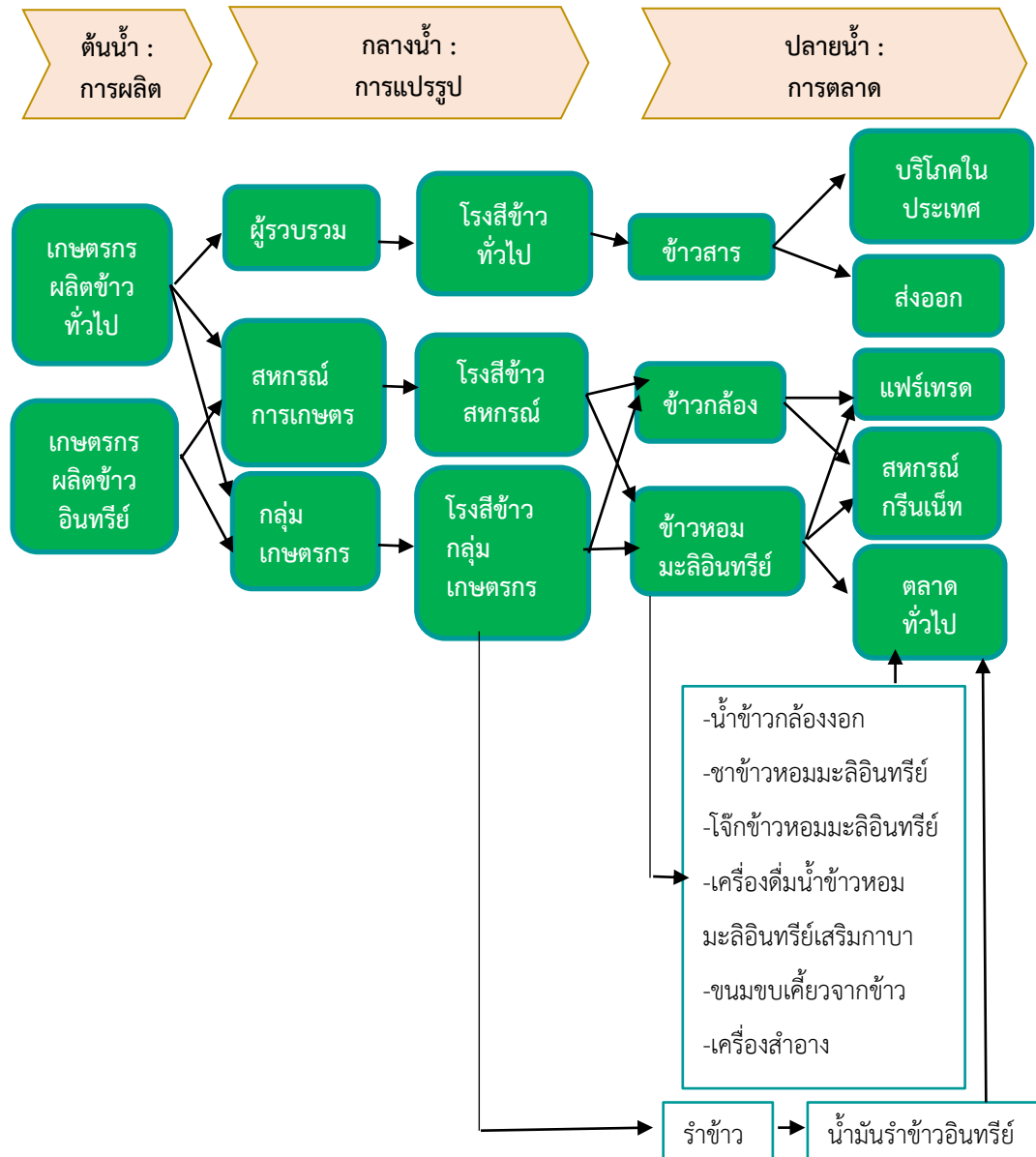
ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	มาตรฐานที่ขอรับรอง	ตลาดรับซื้อ
1	กลุ่มเกษตรกรทำนาโนไส่	กุดชุม	มกท. EU,COR	- อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ นิวซีแลนด์ โดยผ่านสหกรณ์กรีนเนท - ร้านเสียมซูปเปอร์ นานา ภัณฑ์พลาซ่า และงานตลาดสีเขียวจังหวัดยโสธร
2	กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ	มหาชนะชัย	มกท.	อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ นิวซีแลนด์ โดยผ่านสหกรณ์กรีนเนท
3	กลุ่มข้าวคุณค่า ขาวนาคุณธรรม	ป่าดัว	มกท. EU,COR	- ร้านฟาร์มเมอร์ชอป - ร้านยากรุงเทพฯ - ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ - ที่วีบุรพา

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	มาตรฐานที่ขอรับรอง	ตลาดรับซื้อ
4	กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนน้ำอ้อม	ค้อวัง	CERES USDA/NOP FAIRTRADE GI EU	- บ.เกรทไปโอ - บ.นอร์ทเทอร์นฟูดคอมเพล็กซ์ - บ.เอเดนอินเตอร์เนชั่นแนล (อิตาลี เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน สหรัฐ) - บ.ไรซ์แลนด์ฟูด (สิงคโปร์ ฮังการี ฝรั่งเศส)
5	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติหนองยอ	กุดชุม	มกท. EU,COR	- โรงพยาบาลยโสธร - โรงพยาบาลทรายมูล - เกษสมุย เกษภูเก็ต - ป้าเล็ก กทม. เลมอนด์ฟาร์ม
6	กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมบ้านโนนยาง	กุดชุม	มกท.	- บ.กระทิ้งแดง - ตลาดสีเขียวต่างๆ - งานแสดงสินค้าต่างๆ
7	กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา-ไทยเจริญ จำกัด	เลิงนกทา	มกท.	อิตาลี สวิสเซอร์แลนด์ เยอรมัน อังกฤษ นิวซีแลนด์ โดยขายข้าวเปลือกผ่านสหกรณ์กรีนเนท
8	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์และข้าวอินทรีย์บ้านคำครตา	ทรายมูล	มกท.	โรงสีสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แทนรักษ์ และโรงสีทั่วไป
9	กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แทนรักษ์ จำกัด	เมือง	มกท. EU,COR	บริษัทไทยสมาร์ตไลฟ์ จำกัด ส่งทั้งในและต่างประเทศ
10	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม	ป่าติ้ว	มกท. EU,COR	ขายข้าวเปลือกให้โรงสีสหกรณ์เกษตรอินทรีย์แทนรักษ์

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

แผนภาพที่ 6.2-9 โครงสร้างอุตสาหกรรมการแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร

ตารางที่ 6.2-9 สรุปศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร

ความเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง	ความเห็นของประธาน/ผู้แทน กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์
○ ยุทธศาสตร์จังหวัดกำหนดการพัฒนาเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ และหน่วยราชการในจังหวัดมีแนวทางการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน ○ เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิปลอดภัย และข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นที่รู้จัก และต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ จังหวัดจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ไขดาว โดยใช้กลยุทธ์บันได 3 ชั้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเพิ่มพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มาตรฐานสากลร้อยละ 10 ต่อปี ○ มีพื้นที่ปลูกข้าวที่มีศักยภาพกว่า 1 ล้านไร่ โดยเป็นพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เพียง 4 หมื่นกว่าไร่ แสดงให้เห็นถึงโอกาสที่จะขยายพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ได้อีกเป็นจำนวนมาก ○ มีการรวมกลุ่มเกษตรกร (วิสาหกิจชุมชน) ที่เข้มแข็ง และยาวนาน ○ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวที่หลากหลาย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น น้ำมันรำข้าว ชาผงข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โจ๊กสำเร็จรูป เป็นต้น	○ จังหวัดให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ เช่น เกษตรจังหวัดและกรมพัฒนาที่ดินเข้ามาดูเรื่องเมล็ดพันธุ์ อุตสาหกรรมจังหวัดเข้ามาช่วยดูในเรื่องการออกแบบแพ็คเกจบรรจุภัณฑ์ พาณิชย์จังหวัดเข้ามาดูเรื่องการส่งขายและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ให้ความช่วยเหลือในการกู้ยืมต่างๆ รวมทั้งทางจังหวัดก็การสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างโรงสี และช่วยเหลืองบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับการขอมาตรฐานด้วย ○ มีเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ขยายตัวมากขึ้น ○ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปข้าว เช่น น้ำมันรำข้าวทั้งแบบน้ำและแบบแคปซูล กากรำข้าวที่เหลือ ส่งต่อให้กับเกษตรกรในกลุ่มเพื่อนำไปเป็นอาหารสัตว์ /ส่งขายต่อไปยังฟาร์มปศุสัตว์ เป็นต้น ○ มีการส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ และมีแนวโน้มต้องการข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส แคนาดา เบลเยียม สเปน อเมริกา สหรัฐอเมริกา อียู ออสเตรเลีย ไต้หวัน ฮองกง เนเธอร์แลนด์ และจีน

ที่มา : จากการศึกษาสำรวจภาคสนามของผู้วิจัย (Field survey),2559

2.4) ปัญหา/อุปสรรคของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวหอมมะลินิทรีย์

จากการศึกษาสถานภาพและศักยภาพ การผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลินิทรีย์ตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ (การผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์) กระบวนการกลางน้ำ (การแปรรูปข้าวหอมมะลินิทรีย์) ตลอดจนกระบวนการปลายน้ำ (การเชื่อมโยงตลาด) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประธาน/ผู้แทนกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดยโสธร พบว่า จังหวัดยโสธรมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวหอมมะลิทั่วไป และข้าวหอมมะลินิทรีย์ ดังนี้

2.4.1) กระบวนการต้นน้ำ

- (1) นโยบาย และมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (2) ขาดการจัดทำฐานข้อมูลการเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง
- (3) เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง
- (4) ต้นทุนการผลิตสูง
- (5) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เป็นผู้สูงอายุ และลูกหลานไม่สนใจทำการเกษตร
- (6) มาตรฐานการรับรองเกษตรอินทรีย์มีความหลากหลาย

2.4.2) กระบวนการกลางน้ำ

- (1) กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อผลิตผลจากสมาชิก
- (2) สถานที่แปรรูปไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน (อินทรีย์)
- (3) ขาดแหล่งความรู้ด้านการออกแบบ และการวิจัยผลิตภัณฑ์
- (4) การวิจัยและพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังมีน้อย
- (5) ขาดเทคโนโลยี และเครื่องจักรในกระบวนการผลิต

2.4.3) กระบวนการปลายน้ำ

- (1) ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าเพื่อเข้าถึงผู้บริโภค
- (2) ขาดข้อมูลตลาด และการบริหารจัดการด้านการตลาดต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง
- (3) การปลอมปนสินค้าส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

- (4) ไม่มีการขนส่งทางรถไฟ ทำให้ต้นทุนค่าขนส่งสูง
- (5) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทยยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ในการส่งออกต้องใช้มาตรฐานสากล ซึ่งค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองมาตรฐานค่อนข้างสูง

ตารางที่ 6.2-10 แสดงปัญหาอุปสรรคการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว จังหวัดยโสธร

ความเห็นของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	ความเห็นของประธาน/ผู้แทน กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์
○ ขาดบุคลากรในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ ○ เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี มีคุณภาพให้ผลผลิตต่อไร่สูง ○ การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ยังขาดประสิทธิภาพ ○ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย ยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ○ ขาดงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์เชิงพาณิชย์ยังมีน้อย ○ นักลงทุนให้ความสนใจอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวและอุตสาหกรรมต่อเนื่องน้อย ○ ช่องทางการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ยังไม่กว้างขวาง และราคาจำหน่ายไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันระหว่างผู้ซื้อแต่ละราย ○ เกษตรกรขาดข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสารด้านการค้าการตลาดที่ทันต่อเหตุการณ์ ○ กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ยังไม่สามารถบริหารจัดการด้านการตลาดได้เอง ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง	○ การผลิตข้าวอินทรีย์ อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อผลผลิต ○ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดเงินทุนในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก ○ มีข้อจำกัดในการตรวจรับรองมาตรฐานสากลเพื่อการส่งออก และค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และต้องขอการรับรองเป็นรายปี ○ ระยะเวลาของการปรับเปลี่ยนเป็นข้าวอินทรีย์ ต้องใช้เวลา 3 ปีขึ้นไป ซึ่งช่วงระยะปรับเปลี่ยน จะต้องมีการแข่งขันกับข้าวทั่วไป ○ การประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคเข้าใจ ข้าวปลอดสารเคมี ข้าวอินทรีย์ การบริโภคข้าวเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์อย่างไร ○ คนรุ่นใหม่ต่างก็เข้าไปทำงานในเมืองเป็นจำนวนมาก ปริมาณเกษตรกรจึงมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับไร่นาที่มีในปัจจุบัน ○ เนื่องจากการปลูกข้าวทั้งในแบบทั่วไปและแบบเกษตรอินทรีย์ จึงเกิดปัญหาการรื้อไหลของสารเคมี/ปุ๋ย จากนาข้างเคียงเข้ามาในพื้นที่นาอินทรีย์ ○ ปัญหาวัชพืชและแมลง จะส่งผลให้ข้าวเสียหาย

ที่มา : จากการศึกษาสำรวจภาคสนามของผู้วิจัย (Field survey), 2559

6.3 ขีดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร

การศึกษาและวิเคราะห์ขีดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวของจังหวัดยโสธร จะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สถานภาพและศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงอุตสาหกรรม

กรอบแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond of Advantage) เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน โดยเป็นการวิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อมของอุตสาหกรรมในมิติของปัจจัยแต่ละด้าน ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนี้

(1) **ด้านกลยุทธ์/โครงสร้างอุตสาหกรรม (Strategy/Industry)** เงื่อนไขโครงสร้างอุตสาหกรรม นโยบาย กลไก กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรม และศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

(2) **ด้านอุปสงค์ในพื้นที่ (Demand Condition)** เป็นการวิเคราะห์เงื่อนไขความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว เงื่อนไขลักษณะและโครงสร้างการตลาด เงื่อนไขด้านความรู้ และทักษะการบริหารจัดการ

(3) **ด้านอุตสาหกรรมเกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related & Supporting Industries)** เงื่อนไขการมีอยู่ของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันในสายของห่วงโซ่อุปทาน การร่วมมือระหว่างกัน การสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ระหว่างกัน วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์

(4) **ด้านปัจจัยการผลิต (Factor Conditions)** เงื่อนไขปัจจัยด้านวัตถุดิบ ทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี แหล่งเงินทุน ผู้ประกอบการ

จะเห็นว่าปัจจัยทั้ง 4 ด้านเหล่านี้ ล้วนมีบทบาทที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมต่างๆ นอกจากนี้ ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ภาครัฐ เนื่องจากภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการในแต่ละองค์ประกอบข้างต้น ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในที่สุด

เหตุผลที่นำทฤษฎีนี้มาใช้ในการวิเคราะห์เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายทุนที่เป็นไปโดยเสรี และการเกิดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ ล้วนก่อให้เกิดการนำกลยุทธ์ในหลายรูปแบบมาใช้ในทางธุรกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ การใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมแบบนี้โอคลาสสิกมาใช้ในการศึกษานี้จึงไม่น่าเพียงพอ ดังนั้นการนำทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้านแบบ Diamond of Advantage จึงมีความเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน เนื่องจากมีการนำปัจจัยเศรษฐกิจเชิงพื้นที่หรือปัจจัยภายใน ผสมเข้ากับการนำปัจจัยที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจนอกพื้นที่หรือปัจจัยภายนอกมาประกอบกันเพื่อแสวงหาวิสัยทัศน์ของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะกำหนดขึ้น

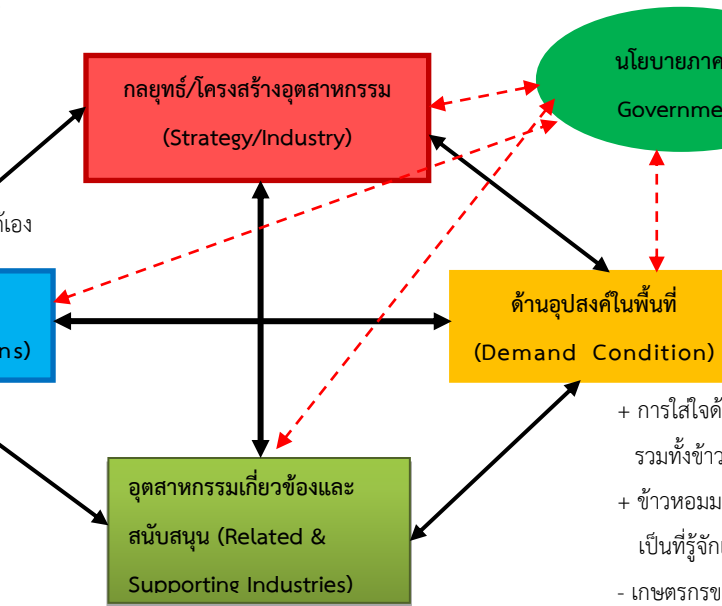
โครงการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร

ซึ่งอุตสาหกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกลยุทธ์ “การเรียนรู้เขา รู้เรา” ย่อมนำไปสู่การแปลงยุทธศาสตร์
การพัฒนาอุตสาหกรรมมาเป็นโครงการและแผนการปฏิบัติงานที่ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แผนภาพที่ 6.3-1 การวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน (Diamond Model) เพื่อประเมินเงื่อนไขปัจจัยสำคัญของพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวจังหวัดยโสธร

- + มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่เข้มแข็ง และยาวนาน
- + มีการแปรรูปข้าวเชิงพาณิชย์ เช่น น้ำมันรำข้าว ชาผงข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โจ๊กสำเร็จรูป
- กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ขาดเงินทุนในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก
- ขาดการเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตสินค้าให้เป็น Cluster (กลุ่มผู้ผลิต)
- ขาดทักษะการจัดการสินค้าและการเพิ่มมูลค่าสินค้า
- กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ยังไม่สามารถบริหารจัดการด้านการตลาดได้เอง ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง

- + เป็นแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีศักยภาพ
- + มีพื้นที่การเกษตรจำนวนมาก รองรับการขายพื้นที่ผลิตข้าวอินทรีย์
- + สถาบันการเงิน ให้สินเชื่อแก่กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์
- + มีเส้นทางเชื่อมโยงการขนส่ง ตามแนวเส้นทาง (EWEC)
- ขาดบุคลากรในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการผลิตข้าวอินทรีย์
- ขาดการปรับปรุง บำรุงพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม
- ขาดงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
- ขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิต

- + หน่วยราชการมีแนวทางการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน
- + สถาบันการศึกษาในจังหวัดยโสธรส่งเสริมการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากข้าว
- ขาดการบูรณาการระหว่างภาครัฐ และเอกชนอย่างจริงจัง
- มีข้อจำกัดในการตรวจรับรองมาตรฐาน และค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

- + ยุทธศาสตร์จังหวัด ได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) เป็น “เมืองเกษตรอินทรีย์”
- นโยบายของรัฐบาล ขาดการส่งเสริมที่ต่อเนื่อง

- + การใส่ใจด้านสุขภาพ ทำให้เกิดกระแสการบริโภคสินค้าอินทรีย์รวมทั้งข้าวอินทรีย์
- + ข้าวหอมมะลิปลอดภัย และข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธรเป็นที่รู้จักและต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- เกษตรกรขาดข้อมูลข่าวสารด้านการค้าการตลาด
- ช่องทางการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ยังไม่กว้างขวาง